

Selskapet
for
Grimstad Bys Vel

Medlemsskrift nr. 43 — 1999

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased from 10.5 million to 13.5 million, and the number of people aged 75 and over has increased from 4.5 million to 6.5 million (Office for National Statistics 2000).

There is a growing awareness of the need to address the needs of older people, and the UK Government has set out a strategy for the 21st century (Department of Health 2001). The strategy is based on the principle of 'active ageing', which is defined as 'the process of optimising opportunities for health, participation in society, and security in old age' (Department of Health 2001, p. 1).

The strategy is based on three pillars: health, participation and security. The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action. The key areas for action are: health, participation, security, and the environment. The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action.

The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action. The key areas for action are: health, participation, security, and the environment. The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action.

The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action. The key areas for action are: health, participation, security, and the environment. The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action.

The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action. The key areas for action are: health, participation, security, and the environment. The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action.

The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action. The key areas for action are: health, participation, security, and the environment. The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action.

The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action. The key areas for action are: health, participation, security, and the environment. The Department of Health has set out a number of objectives for each pillar, and has identified a number of key areas for action.

Selskapet
for
Grimstad Bys Vel

Medlemsskrift nr. 43 — 1999

Innholdsfortegnelse

1. Forord	5
2. Mølleren på Groos	6
av Kjell Knudsen	
3. Dr. Christensens Rønnes-fest for Ibsenmuseet, 23.07.1911	33
av Bjørn Aslaksen	
4. Kåre Jacobsen - viktig brikke i Jervrevyene	42
av Odd Fr. Johnsen	
5. Sneland. (Skrevet til Jervrevyene i 1954)	44
av Kåre Jacobsen	
6. Grimstad barneskole - snart ved veis ende	46
av Odd Fr. Johnsen	
7. Gamle Grimstad-profiler (IV og V)	52
av Odd Fr. Johnsen	
8. Årsberetning for Byselskapet	59
9. Årsberetning for Skjærgårdskomiteen	65
10. Annonser	68

FORORD.

Blant Byselskapets oppgaver - slik de står nedfelt i selskapets formålsparagraf - er «et aarlig utkommende Grimstadhefte, som tilstilles selskapets medlemmer.»

Riktignok er ikke denne del av formålsparagrafen blitt oppfylt hvert år, men med årets medlemsskrift er vi kommet opp i 43 hefter. Gjennom artikler og billedstoff rommer disse heftene heftene selvsagt en stor mengde informasjon om forskjellige sider ved byens historie. Verdien av dette har Byselskapet sett hele tiden. Hør bare hva Karl O. Knutson skriver i ett av de aller første heftene: «Det kan alt faa sin betydning. Ikke bare for den historiker, som engang skal gi seg i kast med studiet av en svunden tids mennesker og samfunnsforhold. Men det vilde bli til megen glæde ogsaa for den nulevende slekt - og kanskje til inspiration og eksempel for den kommende.»

Det er derfor all grunn til å takke alle som bidratt til at nok et medlemsskrift er en realitet. Det gjelder i første rekke årets bidragsytere, men også annonsørene. Som vanlig også en takk til Ketil Aslaksen og Arne Egeberg i redaksjonskomiteen for godt og hyggelig samarbeid.

Grimstad 8. oktober 1999.

Odd Fr. Johnsen.

MØLLEREN PÅ GROOS

av Kjell Knudsen

I 1865 stevnet kjøpmann Jacob Holst i Grimstad gårdbruker og møller Lars Møller Groos for retten. Jacob Holst representerte en gruppe kjøpmenn og redere i Grimstad som i 1861 hadde kjøpt gårdene Løvåsvolden og Langemyr. Bakgrunnen for stevningen var at Møllers møllebruks øvre stem var så høy at det oppdemte vannet var til skade for de nevnte gårdene ved at vannet til tider ble stående innover jordene.

Stemmen det her er snakk om er den som vi fremdeles kan se betydelige rester av ved gangveien langs Støyderbekken ved Mølleveien i Søndre Groosåsen.

Ovenfor Groosedammen, like ved Mølleveien i Søndre Groosåsen ligger restene av den øvre møllestem. Den ble bygget ca. 1854, raste delvis ut i 1862 og gjenoppbygget før rettsaken i 1865.

Sammen med stemmen i Groosedammen utgjorde den reservoarene for møllen. I 19 år har denne forfatter hatt sin daglige ferd forbi dette betydelige kulturminnet, og det er ikke få timer han i disse år har fundert over stemmens historie, samtidig som det har gått opp for ham at kunnskapen om både den og møllen i lokalsamfunnet har vært mindre enn liten. Denne artikkelen skal derfor så langt det lar seg gjøre utfra det eksisterende kildemateriale gi en fremstilling av møllens korte historie, men først og fremst skal den prøve å gi et bilde av eieren, Lars Christensen Møller. Men nå tilbake til rettssaken.

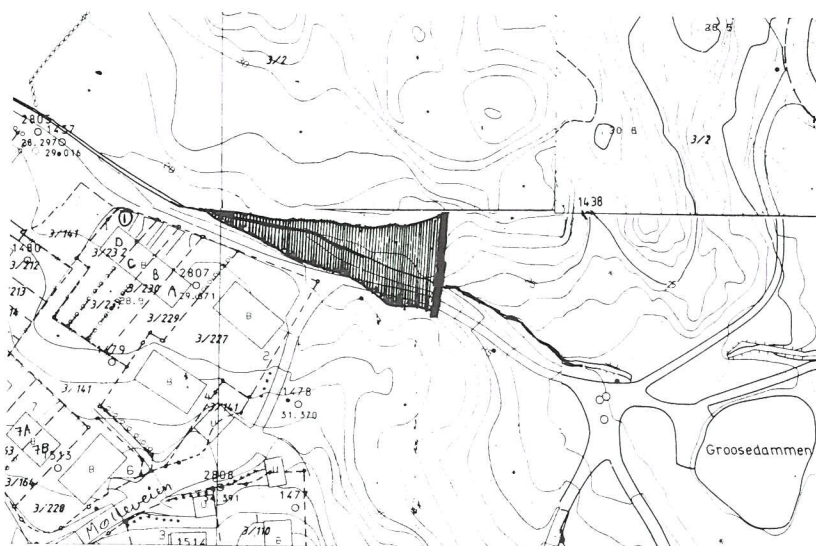
Retten settes på Løvåsvolden

Retten ble satt på Løvåsvolden gård 14. juli med konstituert sorenskriver Bøschen som administrator og med fire meddomsmenn. Jacob Holst møtte med overrettssakfører Klevenberg, mens Lars Møller hadde overrettssakfører Kløcker som sin fullmektig. Det var også innkalt tre vitner, alle av Møller. Partene hadde møtt hverandre før; i forliksrådet hadde Møller tilbudt seg å senke avløpsrennen med tre tommer, men det hadde ikke ført frem. Vi skal ikke gå for mye i detaljer om rettsforhandlingene. Sakførerne var i tottene på hverandre fra første stund. Enhver påstand fra den ene ble prompte bestridt av den andre og omvendt.

Alle vitnene ble stilt seks likelydende spørsmål, men i referatet får vi bare svarene. Dermed må vi prøve å slutte oss til spørsmålene på bakgrunn av svarene. De spørsmålene som av vitnene ble besvart med "ja" eller "nei", blir umulig å få noe ut av. På andre punkter ga vitnene mer utførlige forklaringer, og på bakgrunn av disse er det mulig å si noe om problemene for Løvåsvolden og Langemyrs eiere. Spørsmålene har dreid

seg om hvorvidt vitnene var klar over stemmens eksistens, om de hadde sett at vannet sto innover jordene til Løvåsvollen og Langemyr og om det hadde vært forsøkt å rense opp i bekkeløpet og eventuelt å gjøre det dypere.

Saken var at når stemmen var full, ble vannet stående i Støyderbekken, og på grunn av det flate terrenget, ble dette til skade for jordene på nevnte bruk. Ifølge vitnene var dette spesielt i regnfulle perioder vår og høst.

Kartskissen viser en omtrentlig størrelse på bassenget bak øvre stem. Høyden på stemmen er beregnet til mellom kote 27 og 28. Det var nok ikke størrelsen på bassenget som var problematisk for Løvåsvollen, men at vannet ble stående for høyt i bekken.

Vitneavhørene gikk for en stor del med til å avklare dette om rydding og graving i bekkeløpet. Dessuten kom det frem at det hadde vært en tidligere stem som hadde rast

ut tre år tidligere, og at problemet hadde forsterket seg ved oppbygningen av den nåværende. Møller kunne opplyse at den stemmen som delvis hadde rast ut, var åtte år gammel, altså bygget ca. 1854. Møllers fullmektig kunne ikke skjønne at Løvåsvoldens nåværende eiere hadde noe å komme etter, all den tid de forrige eierne ikke hadde hatt noen bemerkninger da Møller anla stemmen. Men da hadde den altså vært lavere.

Nytt rettsmøte og forlik

Saken ble ikke ferdig den dagen, og neste møte ble berammet til 20. juli. I dette møtet ble det inngått forlik som gikk ut på at Møller og senere eiere av Groos "(...)" forbinder sig til herefter at aabne Bundslusen eller Grundlugen i sin havende øvre Møllestem saasart Vandet ovenfor naaer op til et mellem Parterne vedtaget Punkt, som i dag er mærket med et i fast Fjeld ovenfor Stemmen paa østre Side indhugget og staaende Kors, hvor snarest mulig bliver at indsætte en Jernbolt, hvis midte altsaa bliver høieste Stemme punkt. (...)." Dessuten fikk Løvåsvolden og Langemyrs eiere rett til å rette ut, grave og evt. sprengte dypere bekkeløp, også på Møllers eiendom. Hvilke av partene som har funnet det mest formålstjenlig å gi seg, sier rettsdokumentene ingenting om, men det kan vel se ut som Jacob Holst og hans medeiere har trukket det lengste strået. Det omtalte korset er forsøkt funnet, men uten resultat.

Lars Christensen Møller, fra vugge til Groos

Hvem var så denne Lars Christensen Møller? I våre lokale kilder er det Landgraff og Hans Hansen (Rep) som nevner ham i hhv "Grimstadslægter", og "Rephefte" nr.8. Begge omtaler ham som møller på Groos, men ingen av dem har kunnskap om hvor han kom fra. Landgraff nevner Gjervoldsøy, og Rep fastslår bare løselig at han

var østlending. Begge tar de feil, man kan vel si de treffer på hver sin side av blinken.

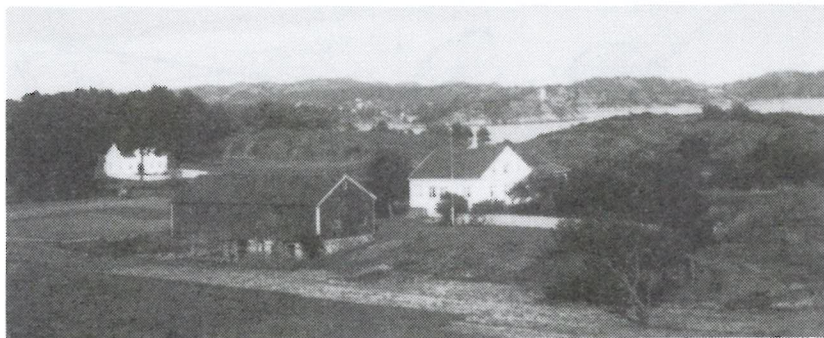
Lars Møller ble nemlig født på Næsverk i Holt sogn og døpt 13. juli 1794. Faren var Christen Nielsen og moren Ane Jensdatter. Vi finner ham også som konfirmant på Næsverk i 1808. I et manntall for Holt fra 1814 finner vi Christen Nielsen som "Material Schriver" og Lars Christensen som "Maaler ved Magasinet". Familien kom egentlig fra bruket Naudalen under gården Brekka på Tromøya, og Lars hadde fire eldre søsken som var født der. I 1819 kjøpte Lars, da under navnet Møller, ½ kalvskind i bruket Ødegården, også under Brekka. I 1827 giftet han seg i Tromøy kirke med Anne Dorthea Wiibe.

Det var ikke en hvilken som helst jente Lars giftet seg med. Faren hennes, Thomas Wiibe, var overstiger ved Mørfjær gruve i Næskilen. Han var født på Kongsberg, og hans kone var datter av Arendals tollkasserer. Da Anne Dorthea ble konfirmert i Austre Moland kirke i 1811, stod hun ikke bare oppført først i kirkeboken, men navnet hennes var skrevet med større bokstaver enn de andre jentenes. Hun tituleres "Jomfru", en tittel ingen av de andre jentene er funnet verdige til.

Hva bestilte så Lars Møller? I kirkeboken ved bryllupet fremsto han som skolelærer, som nok betød omgangsskolelærer, med bosted Naudalen, foreldrenes bruk. Vi må vel tenke oss at han også har drevet gårdsbruk. Fra 1837 hadde han hus i Barbu, der han også var omgangsskolelærer, og fra denne tiden eksisterer det en øyevitneskildring om ham fra en seks år gammel jente. Tidligere fylkesarkivar O. A. Aalholm forteller: "(...) Læreren som hun kalte Naudalen, var omkring 50-årsalderen, men hun mintes ham som en

eldgammel mann som pleide å strikke på en lang grå ullstrømpe. ... Han var dyktig distré. (...)" Alderen er riktig, Lars Møller var 50 år i 1844. Da han solgte huset i 1848, var han bonde i Naudalen. Det var broren, Niels Christian, som eide bruket da, og kanskje var det grunnen til at Lars Møller fem måneder senere dukket opp på arenaen i vårt distrikt og kjøpte gården Groos, matrikelnr. 84, løpenr. 196a (gnr. 3, bnr. 2) i april 1849.

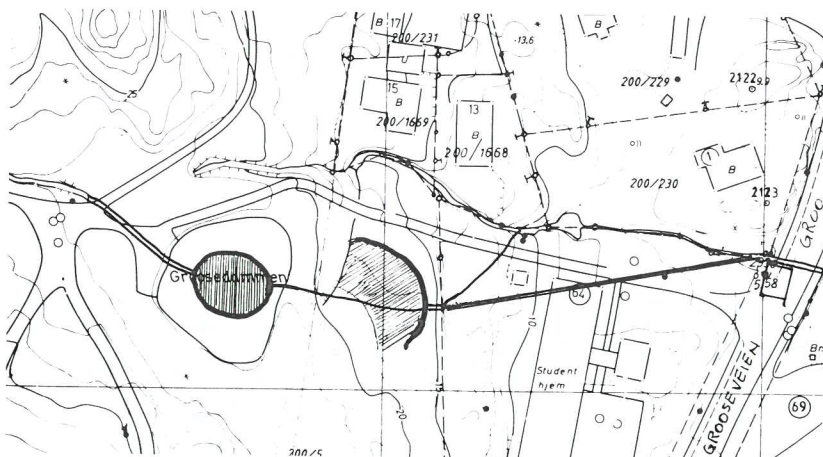
I 1846 hadde kjøpmann Mathias Gundersen Morholt kjøpt Groos av staten. Gården hadde vært fogdegård siden 1815, og før det hadde den tilhørt kirken. I forbindelse med Gundersens dårlige økonomiske stilling, ble den nordre halvparten av gården fradelt og solgt i 1847, men bare et år senere ble den søndre halvdelen solgt på auksjon. Det var denne delen Lars Møller kjøpte for 800 speciedaler i 1849. (Det var dette bruket Dr. Jac. Erichsen kjøpte ca. 1930, og som ble til Groos sommerpensjonat, campingplass og nå eies av Byselskapet.)

Gården Groos, (g.nr. 3, br.nr. 2) ca. 1910. I følge Hans Hansen (Rep) ble våningshuset bygget mens Lars Møller eide gården. I bakgrunnen ses våningshuset på bruk nr. 4, Grobæk, som Selskapet for Grimstad bys vel eier. (Fløystadsamlingen, Aust-Agder-Arkivet)

Støyderbekken

Lars Møller har neppe kjøpt Groos for å drive mølle, til det hadde Støyderbekken ikke stor nok vannføring. Den gang som nå var den en flombekk som det så vidt sildrer litt vann i i tørre perioder, men som vokser raskt etter et regnskyll. Men bekken lå jo der, og den nye eieren av Groos kan ikke ha drøyet lenge før han begynte å sysle med tanken om en mølle. Rep beskriver Lars Møller som "en mann med mange særinteresser". Kanskje var han av den typen som så en utfordring i det meste? Hvilke kunnskaper han har hatt om mølledrift vet vi ikke. Det har ikke vært mulig å knytte verken han eller faren direkte til mølledrift, til tross for navnet.

Kartskissen viser den sannsynlige plasseringen av de nedre stemmene, samt vannrennets retning mot Grooseveien.

Skulle man forsøke å beskrive bekkeløpet slik det trolig har sett ut den gangen, må vi tenke oss at hele

parkanlegget ved Groosedammen var vekk. I stedet må vi forestille oss at dalføret ovenfra fortsatte nedover og bekken rant inn i et lite tjern med lavere vannspeil enn dammen har i dag. Ved utløpet av tjernet fulgte muligens bekken det samme løp som den har i dag fra stemmen og ut i Støyderbekken. (Det var først i 1938, flere år etter at Grimstad Jeger- og Fiskeforening hadde etablert sitt ørretklekkeri, at bekken ble lagt ved siden av dammen.) Det kan også tenkes at den har fortsatt rett frem og ut over skrenten som ligger rett bak studenthjemmet og i retning bekken rett ved trafostasjonen. Det er en steinsatt forsenkning i terrenget mellom gangveien og bekken som kan ha vært et bekkeløp.

At det måtte anlegges en eller flere stemmer, var klart, men hvor og i hvilken rekkefølge de ble bygget er usikkert. Det eneste vi med sikkerhet kan si er at

Anlegget for vannrennen ligger på skrenten rett bak studenthjemmet, ca. 15 meter inn fra gangveien opp til Groosedammen.

stemmen oppe ved Mølleveien ble påbegynt ca. 1854. Stemmen eller stemmene nedenfor tjernet har vært atskillig mindre, så det er ikke usannsynlig at han har bygget denne eller disse først. Det vil i så fall si at han ikke har nølt lenge med å sette i gang.

Min teori er at den nederste stemmen finner vi noen meter bak skrenten mot studenthjemmet. Der vil vi kunne se en forhøyning i terrenget som strekker seg i en bue ut mot gangveien og bakover mot dammen. Jeg er ikke i tvil om at her engang har vært et basseng. Midt i forhøyningen ligger en støpt blokk med en åpning med spor til luke. Denne er selvsagt av nyere dato. Fra åpningen går det et lite søkk nedover mot skrenten som går over i en steinsatt renne som ender på kanten av stupet. På begge sider av rennen er det kantstein. Dette må være et av møllens reservoarer. Går vi nedenunder stupet, ser vi tydelig at steinen er plassert der. Flere mindre steiner er lagt under for å støtte den store. Dette må være et anlegg for noe.

Så har det sikkert vært en stem i utløpet av tjernet som sikkert ikke har vært særlig høy. Den nåværende stemmen ble anlagt av Dr. Erichsen i 1920-årene etter at han hadde kjøpt området av Nic. Thommassen, og har ingen ting med Lars Møllers eventuelle stem å gjøre. Jeg tror altså at det har vært tre reservoarer for møllen. Spørsmålet er om det var tilstrekkelig for kontinuerlig drift.

Nå reiser spørsmålet seg naturlig nok, hvor lå da møllebygningen, men for å kunne svare på det må vi først ta for oss selve objektet.

Branntaksten

Den eneste dokumenterte kunnskapen som eksisterer om møllebygningen stammer fra 1860. Da ble møllebygningen og maskineriet forsikret. I Branntakstprotokollen for Landvik og Fjære finner vi følgende forretning:

"Aar 1860 den 11te Julii blev Brandtaxationsforretning afholdt i og ved Lars Møllers Møllebygning paa Gaarden Groos Matr Løbeno 196^a i Fjære Sogn, for ifølge Eierens Forlangende at taxere bemeldte Møllebygning til Indlæmmelse i Landets almindelige Brandassuranceindretning.

Forretningen administreredes af Lensmanden og de 4 faste Taxationsmænd Nicolai Johansen Berge, Tjøstol Jørgensen Skaregrøm, Gunder Hansen Ugland og Rasmus Andersen Frivold.-

Hvorda! Eieren var tilstede og paaviste den anmeldte Møllebygning der bestaaer af Bindingsværk, der er Bordklæd med Bredtag tækket med ?...fideringsfilt uden Tegl, 14 $\frac{1}{4}$ Al lang, 12 $\frac{1}{3}$ Al bred og 4 Alen høi fra Grundmuren til Tagrenden og derfra til Mønet 4 Alen. Under Bygningen er Grundmuur af samme Længde og Brædde som Møllebygningen, men 4 $\frac{3}{4}$ Alen høi – I hele Bygningen er 6 enkelte Vinduer, hvoraf 3 med 12 og 3 med 9 Ruder i hvert, alle Ruder i almindelig Størrelse, 2 Døre beslagen hvoraf een laasfærdig, samt Trappegang. Denne Bygning taxeredes saaledes:

Bindingsværksbygningen med Indredning for	200 Spd
og Murbygningen med Indredning for	150 "
	350 Spd

Maskineriet:

Et opstaaende Jernrør og et støbt Bundrør med Traktrevolver? som staaer i Forbindelse med en Turbin med Jernaxel, hvortil Bundlager og Toplager med et Tandhjul paa Toppen, 3 Qværnsjerner med Fodpende? og Styrepender?, 2 Drivhjul, 2 Remskiver, 2 Letteværker for Dreven?, 2 Letteværker for Stenene, 2 Slagjern og 3 Seiler, Alt af Jern. Et Par Møllestenene 53 Tommer i Diameter til Remmetsqværn?. 2 Kuber med Garkiste samt Kubestol og een Toldkiste med 3 Rum.

Taxten afgaves saaledes:

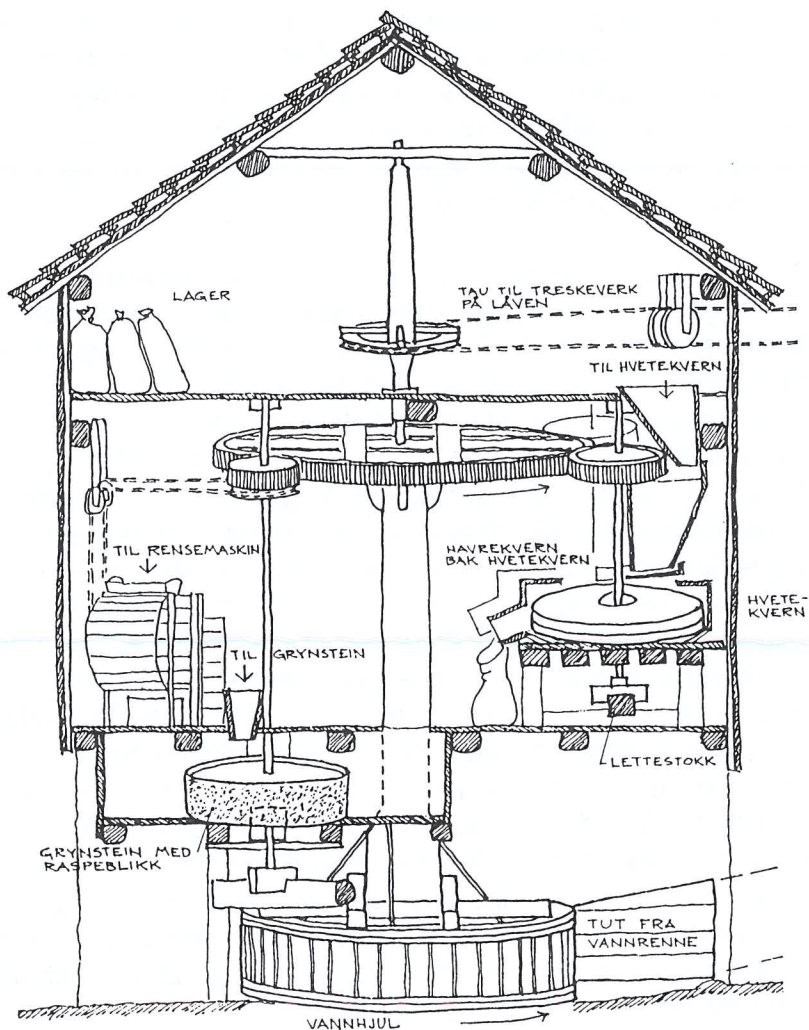
Maskineriet idethele for	800	Spd
Møllestenene for	100	"
Kuberne og Toldkisten for	20	"
	920	"

En Vandrende paa opsatte Bukke,
129 Alen lang, 1 ½ Alen bred og
12 Tommer høi,
hvilken taxeredes for

150 "
= 1420 Spd

Skriver eet Tusinde fire Hundrede og tyve Speciedaler.-
Afstanden til nærmeste Bygning lang over 75 Alen.-
Foretningen oplæst ifl. Rgl."

En bordkledd bindingsverksbygning, 8,94 m lang, 7,74 m bred og 5,02 m opp til mønet. I tillegg grunnmur som var 2,98 m høy. Fra bakken til mønet var altså bygningen 8 m høy. Taket var ikke tegltekkt, men har vært trukket med en slags filt som så trolig ble tjærebredd, altså en form for tjærepapp. Dette er den eneste branntaksten som eksisterer for møllebygningen, og det tyder på at det senere ikke er blitt gjort vesentlige bygningsmessige endringer.

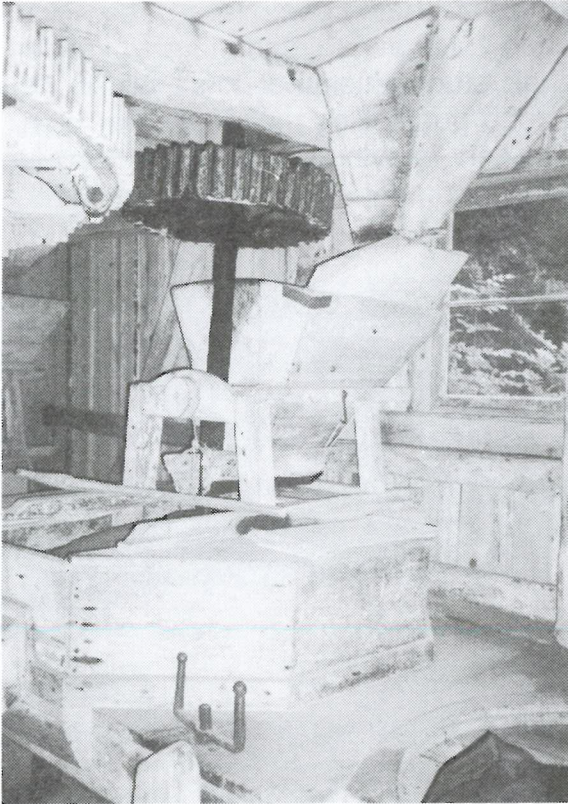

Skjematisk fremstilling av Isefjær mølle som Høvåg historielag holder på å restaurere. Sannsynligvis hadde møllen på Groos liknende maskineri, bare at akslingen var av jern, og turbin av jern i stedet for vannhjul. Denne møllebygningen har en grunnflate på ca. 5,5 x 5 meter. Groos mølle var ca. 9 x 7.75 meter. (Gjengitt med tillatelse av Høvåg Historielag)

Når det gjelder maskineriet er bare de forskjellige innretningene ramset opp. For å få litt system på det hele skal jeg beskrive møllemaskineriet på grunnlag av skissen over Isefjær mølle som er delvis satt i stand av Høvåg historielag. Jeg tror møllen på Groos kan ha hatt omtrent samme virkemåte.

Turbinakselens bunnlager er festet i bunnrøret, mens topplageret nok er festet til en bjelke i taket i bygningens første etasje. Tannhjulet på toppen som vil bli liggende helt oppe under taket, er nok temmelig stort og står i forbindelse med tre mindre tannhjul, ett for hver av de tre kvernspindlene som går ned i steinene ovenifra og er festet til dem med segler som går inn i et spor i oversteinene og får disse til å gå rundt. Understeinene ligger fast. Kornsekkene ble heist opp på loftet og kornet ble helt oppi kubene som er mateanordningene for kornet. Fra kubene renner kornet ut i kubestolen som ved forskjellige mekanismer rister en passelig mengde korn ned i senter av oversteinen. Rundt steinene sitter garkistene som samler opp melet som kan tas ut gjennom en luke i forkant. Letteverkene for steinene brukes for å kunne heve oversteinene og derved få melet grovere. Letteverkene for "drevene?" må ha med en eller annen form for fristilling av et drivverk å gjøre. "Toldkisten" må være møllerens pengekasse. Det som skiller denne møllen fra den på Isefjær, er at alt utstyret som sviver er av jern.

Kvernsteinene på 53 tommer i diameter har nok vært til et spesielt bruk, kanskje er det grynsteinen. Når det ikke er taksert flere steiner, kan det tyde på at de ikke var på plass enda, og kan kanskje tas som et indisium på at møllen var helt ny.

Isefjær mølle. Inventar i 1. etasje. Det store tannhjulet på toppen av akslingen driver det lille tannhjulet på toppen av kvernspindelen, og dermed sviver kvernsteinen. I bakgrunnen ses kuben som kornet helles ned i fra 2. etasje. Under kuben sitter kubestolen som ved en skakemekanisme drysser kornet ned mellom steinene. Rundt steinene ses garkisten som samler opp melet. Den toarmede skruen i forgrunnen er letteverket for oversteinen.

Møllens plassering

Hvor var så møllebygningen plassert? Nå har vi fått opplysningen vi etterlyste i forrige avsnitt, nemlig

vannrennen på 129 alen som tilsvarer ca. 81 meter. Her kommer den steinsatte rennen som ender ute på skrenten bak studenthjemmet inn i bildet. Måler vi 81 meter fra dette punktet og mot Støyderbekken, treffer vi akkurat der den forsvinner under Gooseveien. Der lå møllebygningen, og det kan bevises utfra skriftlige kilder.

Gooseveien der den krysser Støyderbekken. Omtrent på fortauet må møllebygningen ha ligget. I 1860-årene var terrenget her ca. 2 meter lavere enn det er i dag, slik det fremdeles er på nedsiden av Gooseveien.

I 1873 solgte Lars Møller Groos, men beholdt møllen med vann- og stemmerett, og et stykke jord rundt den. I forbindelse med salget ble det tinglyst to dokumenter, skjøte og skylddelingsforretning som avgrenset Lars Møllers tomt. Skyldsetningsforretningen beskriver grensen slik: "(...)Grændsen begynder ved et i en Sten

indhugget Krøs i Nærheden af Veien, som fører frem til Skibshavnen i Gros og følger derfra samme Vei i østlig Retning til en Stenbro og Bekken, hvor Anders Andreassens Eiendom paa østre Side tilstøder, derfra følger Grændsen dette Bækkeløb ret og kroget ned mod en anden Bæk som sammenstøder med denne, derfra følger Grændsen sidsmeldte Bæk ret og kroget opefter til en Byttesten, nedsat i nærheden af Møllen, derfra nogle Alen i sydlig Retning til en anden Byttesten derfra bøier Grændsen lidt i Vest til et Krøs paa Fjeldet i nærheden af Møllebroen, derfra i Vest [?] til Udgangspunktet i førmeldte Vei (...). Den omtalte veien er den som nå går inn til Wangs hus, Grooseveien 65. Også i våre dager omtales den som den gamle veien til Groos. I skjøtet kalles den "den gamle Kjørevei".

Når Hans Hansen (Rep) skriver at møllen lå der hvor Christen Danielsens hus lå, ved den nåværende veien til Groos, må det bero på en erindringsfeil. Hittil har han vært den eneste som har antydnet en plassering av møllebygningen, men med grensebeskrivelsene kan det ikke være tvil om at Støyderbekken er stedet.

Næringsgrunnlaget

Det er kanskje på sin plass å filosofere litt over hvorfor Lars Møller satset på mølledrift i denne perioden. Var det bare en lokal innskytelse, eller kan det forklares utfra næringspolitiske trender i tiden?

I 1840-årene foregikk det en omlegging av norsk tollpolitikk. Tollmurene ble bygget ned i tråd med de internasjonalt herskende idéer om frihandel. Dette førte i seg selv til en stimulering av handelen med utlandet og øket import av varer. I tillegg foregikk det i Norge en omlegging av landbrukspolitikken, idet mange bønder

gikk over fra å dyrke korn til å satse på kjøtt- og melkeproduksjon. Prinsippet om størst mulig egenproduksjon av korn ble altså forlatt, og resultatet ble en kraftig økning av importert korn. Flere av møllene som ble anlagt rundt Grimstad i 1860-årene (Groos, Sæveli, Maløya), kan godt være resultater av denne politikken. Stormøllen i Barbu ble også opprettet i denne perioden. Vi må heller ikke glemme at opphevingen av de engelske Navigasjonsaktene i 1949 ga et voldsomt oppsving for norsk skipsfart

Gammel steinsetting i Støyderbekken rett på oversiden av Grooseveien. Har den hatt med møllen å gjøre. Kanskje anlegg for møllebroen?

Det må først og fremst ha vært kjøpmennene i Grimstad som kjøpte importert korn og som ble et viktig kundegrnlag for møllene i distriktet. Man skal ikke

være fremmed for tanken at møllen på Groos mottok skipslaster med korn fra mindre fartøyer som ankret opp ved Jaktfjellodden, og dermed med kort transport til møllen. Det hadde nok fartøyer gjort i lange tider, jfr. beskrivelsen av veien ovenfor. (I alle fall måtte kornfartøylene ankre opp ved Indre Maløya for å levere korn til møllen der, så hvorfor ikke på Groos?)

En arving gjør sin entré

I pantebok for Sand sorenskriverembete finner vi i 1854 følgende innførsel:

"Testamente Underskrivne Ægtefolk Lars Christensen Møller og Anne Dorthee Møller, født Wibe, boende paa Gaarden Gros i Fjære Sogn, gjøre vitterligt: at da Forsynet ikke hidindtil har velsignet os med nogen Livsarving og vi heller ikke herefter, paa Grund af vor høie Alder, kunde vente at erholde nogen saadan, saa have vi af gjensidig Kjerlighed og omhu for hindanden besluttet og herved beslutter at oprette følgende resiproque

Testamente

at naar den Ene af os ved Døden afgaar, skal den anden eller Længstlevende, som eneste Eier og Arving, nyde bruge og beholde vort hele fælleds Bo uskiftet og udelt, saavel faste Eiendomme som Løsøre af alle slags, Penge og Penges Værd, Intet undtagen og skal altså den Længstlevende have Ret til at disponere over Altsammen uden nogen Indskrænkning og uden Anke eller Paatale af nogen af vore Udarvinger; men naar den Længstlevende ogsaa ved Døden afgaar, da skal min Lars Chr. Møllers Søstersøn Morten Mathias Christoffersen, som eneste testamentariske Arving, blive Eier af alt hvad Længstlevende maatte efterlade sig af vort Fælledsbo, være sig faste Eiendommer, Løsøre, Penge og Penges Værd, uden undtagelse og uden Skifte

eller Deling eller nogensomhelst Indsigelse af vore andre Slægtninger. Saaledes have vi besluttet dette som vor sidste Villie, og i Haab om at erholde Kongelig naadigst Konfirmation paa dette Testamente underskrive vi samme i Overvær af tilkaaldte Vitterlighedsvidner. Gaarden Gros den 10 Marts 1854. Lars Christ. Møller Anne Dorthee Møller fød Wibe. At Ægtefolkene Lars Chr. Møller og Anne Dorthee Møller, begge ved Forstandens fulde Brug, have vedtaget og underskrevet forestaaende Testamente i vores Overværelse, bekræfte vi herved som tilkaldte Vitterlighedsvidner med vore Underskrifter. Groos, Datum ut supra. F. G. Voss. N. Andersen. Niels Jonsen. Jens Glatved."

I 1854 var Lars 60 og Anne Dorthea 57 år, så formuleringen om at de ikke kunne regne med å få livsarvinger, kan virke som et kjempemessig understatement, men i en juridisk sammenheng selvfølgelig helt på sin plass. Ved denne beslutningen bringes en ny aktør inn på arenaen: Morten Mathias Christoffersen, som altså var Lars' søstersønn. Han ble født på gården Lien på Tromøya i 1829, og ved dåpen hadde Lars vært fadder. Han hadde gjort sjøen til sin levevei, og nå var han 25 år gammel styrmann og gjort til enearving med rang foran alle andre slektninger. Han kom til Groos på ettersommeren 1857. Før det hadde han den 2. mai giftet seg i Tromøy kirke med Bergitte Christoffersdatter Lien og vært hos sognepresten i Tromøy og meldt utflytting den 20. juli. Deres første barn kom til verden på Groos den 21. september. Barnet ble hjemmedøpt av jordmoren og fikk navnet Lars Møller Mortensen.

Etter hvert kom det flere små. Ved folketellingen i 1865 hadde den unge familien tre barn; Lars Møller på åtte,

Karen Kristine på fem og Maren Kirstine på tre år. På dette tidspunktet var den gamle Lars blitt 71 år og hadde vært enkemann i vel et år. Anne Dorthea døde 12. april 1864. Det er verdt å legge merke til at når barn var til dåpen, ble Lars og Morten Mathias kalt gårdbrukere, ikke møllere. Vi må vel tenke oss at de selv har oppgitt sine yrker ved sine ærend på prestegården. Den eneste kilden som bruker en annen betegnelse er ligningsprotokollen som i årene 1865 – 1869 kalte Morten

Kartskissen viser møllens plassering noenlunde slik den må ha ligget etter grensebeskrivelsene i skjøte og skyldsettingsdokument fra 1873.

Mathias for "Mølleren Mathias" eller "Mathias Møller". Lars hadde aldri noen yrkesbenevnelse i likningsprotokollen.

Brann i rosenes leir

På et eller annet tidspunkt har det oppstått en konflikt mellom Lars Møller og hans nevø, eller kanskje mellom den gamle og de unge. Dette kan vi se av at det ble laget et tillegg til testamentet i 1873 som lyder slik:

"Da min Søstersønn Morten Mathias Christophersen er flyttet fra mig og ingen personlig Opofrelse eller Villighed beviser mig som gammel og svag Enkemand i min enlige Stand, saa beslutter jeg herved, efter moden Overveielse, at tilbagekalde Bestemmelsen i Omstaaende Testamente om, at han ved min, den Længstlevendes Død skulde være eneste Arving til mine Efterladenskaber, idet jeg udtrykkelig erklærer dette Testamente for hans vedkommende ugyldigt, saa at han ingen Fordring ifølge samme skal gjøre paa nogen Arv efter mig, naar jeg ved Døden afgaar. – Grimstad den 19de Mai 1873. Lars Møller. Til Vitterlighed som tilkaldte Vidner: Chr. Christensen. L. A. Bing."

Hva som kan ha skjedd gir ikke dokumentet noe direkte svar på, men siden "personlig oppofrelse" er nevnt eksplisitt, må man vel tenke seg at Lars har ventet seg mer pleie og stell enn det han har opplevd å få. At beslutningen om å gjøre nevøen arveløs ble tatt etter moden overveielse, er sant. Bruddet hadde skjedd fire år tidligere. Vi kan nemlig via flere kilder si noe om når Morten Mathias lot sin aldrende, og kan hende pleietrengende, onkel sitte alene igjen på Groos. En kilde er likningsprotokollen for Fjære. Der er han oppført fra 1865 til og med 1869, men i 1870 er han vekk.

Den andre kilden er "Protocoll for Skoleholderen ved Frivold Skole". På dette tidspunktet gikk de to eldste barna til Morten Mathias på skolen der. Av protokollen kan vi se at etter vintersemesteret som sluttet ved utgangen av mars 1869, er det ved begge navn innført kommentaren: "Udflyttet til Tromøen." Da vårsemesteret startet i begynnelsen av april, mangler navnene i protokollen.

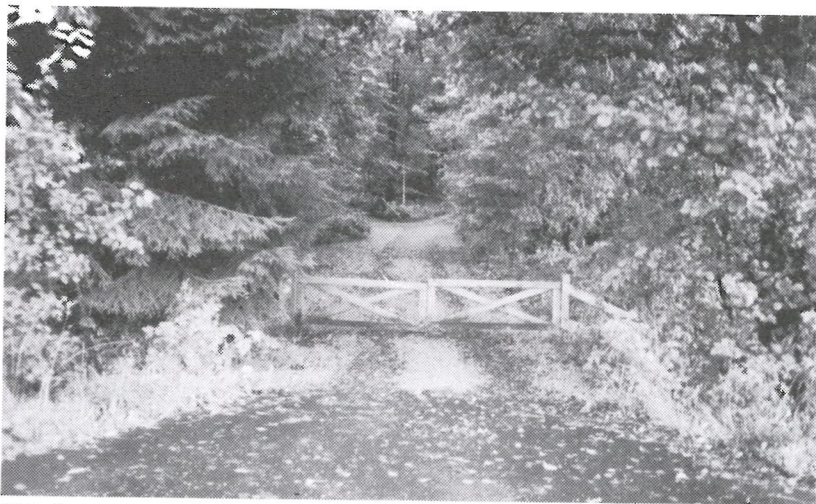
Den tredje kilden er kirkebok for Tromøy som viser at familien er registrert som innflyttede i kirkeboken for Tromøy 29. august samme år. De oppholder seg da på gården Lien, der begge ektefellene stammet fra.

Jeg lurer på om ikke flyttingen kan ha hatt sin helt spesielle årsak. I 1865 døde Lars Møllers eldre bror, Niels Christian. Han kan ikke ha hatt livsarvinger, for det var Lars som ble eier av bruket Naudalen som Niels Christian i sin tid hadde arvet etter sine foreldre. Etter testamentets intensjon ville Morten Mathias arve også dette bruket. At Morten Mathias virkelig brukte Naudalen, kan vi se av en branntakst fra 1872 der han har bygget nytt uthus og omtales som eier, før onkelen vår gikk i sin grav. Kan det være dette som har vært dråpen som har fått begeret til å flyte over for den gamle?

Det siste året

Etter altså først å ha gjort Morten Mathias arveløs, solgte Lars gården i august samme år, til skipsfører Anders Andreassen for 2000 speciedaler. (Dette var bare to år før omleggingen til metriske mål ble vedtatt i Norge, og verdien av en spesiedaler satt til fire kroner.)

Etter salget flyttet Lars Møller nå inn til byen. Landgraff hevder at han bygget huset som ligger inn mot

"Veien som fører frem til Skibshavnen ved Groos", og "den gamle Kjørevei" kalles denne veien i dokumentene fra 1873. Nå er det innkjørselen til Grooseveien 65. Så lenge sommerpensjonatet og campingplassen var i drift, brukte folk denne veien når de skulle bade på Lillegroos.

Vardeheia i krysset mellom Vestregate og Nygaten. Det er ikke rett. Lars Møller kjøpte eller leide huset, et enetasjes tegltekst bindingsverkshus med loft og sidebygning som var blitt bygget av Jørgen Bang i 1870/71.

Om han kjøpte huset, ble kjøpet ikke tinglyst, noe som er svært uvanlig ved omsetning av fast eiendom. Om han derimot leide, er det vanskelig å forstå annonsen han rykket inn i Grimstad Adressetidende i mai 1874: "Jeg vil selge mit Huus i Vestregade med Tomt. Lars Møller."

Huset ble solgt, og selgeren var Jørgen Bang. Har salget til Lars Møller vært rent symbolsk? En formulering i skjøtet om at kjøperen hadde "(...)ordnet op med Lars

Møller og mig selv (...)", viser at han i alle fall ikke har vært ren leieboer.

Hva slags forbindelse det har vært mellom Jørgen Bang og Lars Møller kan det bare spekuleres over, men de hadde i alle fall parter i samme skute på denne tiden. I rederligningen for Fjære for 1871 til 1873 kan vi se at Lars Møller hadde 1/32 eierpart i bark "Luna" der Bang hadde en større part. De to kan selvfølgelig også ha gjort forretninger hos hverandre. Bang kan for eksempel ha fått malt korn hos Lars Møller. Jørgen Bang beskrives som en person med stort hjertelag. Påtok han seg rollen som den gamle møllers velgjører og støtte? Alene i verden og 80 år gammel kunne han vel trenge det.

Dette huset i krysset mellom Vestregate og Lillesandsveien bygget Jørgen Bang i 1870. Lars Møller kjøpte det i 1873 og solgte det ved hjelp av J. Bang rett før han døde i 1874.

Torsdag 20. august samme år var det slutt. Det var ingen dødsannonse i Adressa, men den 22. var følgende anonyme bekjentgjørelse rykket inn med fete typer:

"Lars Møller Groos's Begravelse foregaar Onsdag den 26de August Kl. 11 Form. fra Sørgehuset til Fjære Kirkegaard." Mer er ikke kjent fra omstendighetene rundt Lars Møllers død og begravelse. I dødsfallsanmeldelsen i skifteprotokollen står bare at han hadde "Myndige Arvinger".

Universalarvingen

De myndige arvinger var ingen andre enn Morten Mathias. Bekreftelsen får vi i panteboken for Grimstad, i et dokument der Morten Mathias omtaler seg selv som "universalarving" (enearving) etter Lars Møller.

At Morten Mathias ble enearving til tross for at han var erklært arveløs, kan ikke bety annet enn at Lars søsken, som ville ha vært de nærmeste til å arve ham, må ha vært døde før Lars. Når vi tenker på at Lars ble 80 år og var yngst eller nest yngst, er dette slett ikke usannsynlig. Dermed ville det være hans søskens barn, deriblant Morten Mathias, som ville være arveberettiget. Hans disposisjoner i forbindelse med Naudalen tar jeg som en bekreftelse på at han visste han kom til å arve sin onkel, og det har Lars Møller helt sikkert visst også. Han kunne fjerne ham fra testamentet, men ikke fra familien.

I 1875 solgte han møllebygningen med tomt til Anders Andreassen for 1000 spesiedaler. Møllen var 15 år tidligere taksert for 1420 spesiedaler, og tomten hadde sin pris, så alt i alt har vel ikke salgssummen vært urimelig høy. Dermed var Morten Mathias ferdig med Groos.

Det siste spor vi kan finne av møllen er i ligningen for 1878. Da står den oppført under A. Andreassens enke. Andreassen har tydeligvis gjort et forsøk på drive den, mest sannsynlig med leid hjelp. Rep skriver at møllen forfalt og ble revet. Steinene skal ha blitt solgt til Sæveli. Dermed var møllen på Groos en saga blott. Den bestod kanskje bare i ca. 20 år.

Slutning

Hvordan var Lars Møller egentlig? Ja, den som visste det. Han kunne strikke, og han var en mann med mange særinteresser. Det er vel to utsagn som er med på å bekrefte det inntrykket jeg har forsøkt å danne meg av ham; som en hvileløs mann som måtte ha noe å henge fingrene i hele tiden. I våre dager ville vi kanskje kalt ham for en arbeidsnarkoman. Han levde på Groos i 25 år, og har bare satt ett synlig spor etter seg: Stemmen. Måtte den fortsatt få ligge der som et minnesmerke over en gammel sliter.

Kilder

Utrykte

Statsarkivet i Kristiansand

Branntakstprotokoll for Landvik og Fjære, nr.1, 1846 - 1867

Branntakstprotokoll for Tromøy, nr. 1, 1856 – 1879

Ekstraretsprotokoll for Sand, nr. 8, 1861 - 1872

Forliksprotokoll for Fjære, nr. 3, 1863 – 1868

Kirkebok for Fjære, B8, 1854 – 1867

Panteregeister for Fjære nr. 12A, 12B

Panteregeister for Østre Nedenes, nr. 1

Pantebok for Grimstad, nr. 4, 1874 – 1883

Pantebok for Sand, nr. 33, 34, 39, 40, 42, 43

Pantebok for Østre Nedenæs, nr. 8

Skifteprotokoll for Grimstad, nr. 3, 1862 – 1883

Tingbok for Landvik og Fjære, nr. 8, 1860 - 1867

Aust-Agder-Arkivet

Brannvisitasjonsprotokoll for Grimstad, 1841 – 1979,
Grimstad kommunearkiv

Kirkebok for Austre Moland, A3, A4, kopi

Kirkebok for Grimstad, 1869 – 1881, kopi

Kirkebok for Holt, A7, A8, kopi

Kirkebok for Tromøy, A2, A4, A6, kopi

Ligningsprotokoll for Fjære, 1865 – 1878, Fjære
kommunearkiv

Mandtal for Nedenæs i 1814, Holts Sogn

Protokoll for skoleholderen ved Frivoll skole, 1863 - 1872,
ibid. Fjære kommunearkiv

Rederligningen for Fjære, 1871 – 1878, ibid.

Aalholm, O. A., Brev til slektsforsker

Annet

Grimstad jeger- og fiskeforening, upublisert materiale,
1980

Trykte

Folketelling for Fjære, 1865

Grimstad Adressetidende, 1870, 1874

Grimstad bys historie, Grimstad 1927

Guldbrandsen, G, Bygdemøllenes tekniske utvikling fra
slutten av 1800-årene til 1960. Gjøvik 1964

Det norske folks liv og historie, bd. 9, Oslo 1931

Drevdal, H. Fra de hvite seils dager, Grimstad 1994

Hansen, Hans (Rep), Rephefte nr. 8

Landgraff, F. Grimstadslægter 1 – 2, 1891, 1902

Ording, Bjørg, Jørgen Ording, Øystein Nilssen, Møller i
Høvåg, Småskrift nr. 9 fra Høvåg Museums- og
Historielag, 1997.

Dr. Christensens Rønnesfest for Ibsenmuseet 23.07.1911

av Bjørn B. Aslaksen.

Hans Hansen (Rep.) skriver i et av sine hefter fra desember 1928 om "Ibsenmindernes tilblivelse". Etter å ha beskrevet sin egen innsats for reising av Terje Vikenstatuen på Fjære kirkegård i 1906 og Ibsen-tavlen på Reimann-gården, skriver han videre:" Saa kom da tanken om kjøp av Ibsenhuset i Storgaten op. Det var ute paa Rønnæs hos min gode ven Carl Christensen som ogsaa hadde været med i Terje Viken-komiteen og Ibsentavlekomiteen at den tanke opstod en dag vi sat og talte sammen og resultatet blev da som altid enighet om at vi skulle gaa i gang."

Det ble medisinerstudenten Carl Christian Christensen som de følgende 5 år skulle komme til å føre en utrettelig kamp for å realisere ideen inntil museet kunne åpnes med statsråd Løvlands avdukning av Vigelands Ibsenbyste i hagen en vakker forsommerdag i 1916. Christensen fikk god hjelp av en komite som ble dannet med kemner Knut Knutson som sekretær og kasserer. Der var også Hans Hansen (Rep.) medlem.

28. august 1909 rykket 9 borgere av byen inn et opprop i Grimstad Adressetidende under overskriften "Ibsenhus i Grimstad." Oppropet innledes med å fremheve Ibsens verdensberømmelse for deretter å beskrive betydningen av hans seks ungdomsår i Grimstad og viktigheten av å ta vare på minnene fra den tid. Opphavsmennene ser ut til å ha tenkt på Reimann-gården som Ibsenhus slik det fremgår av oppropet, sitat:"Gamle Apoteker Reimanns Hus staar omtrent uforandret siden Ibsens Dage . Endnu lever flere, som vel erindrer det gamle Apoteks Indredning, og da man er i det heldige Tilfælde, at det allermeste af det gamle Apoteks Indventar endnu

eksisterer, og mod passende Godtgjørelse kan erholdes, har man tænkt sig, at et Byen værdigere Ibsenminde end det gamle Apotek – tilbageført til 40-årenes Skikkelse - faar man ikke. "Undertegnerne tillader sig derfor herved at stille en Anmodning til Almenheden om at yde Bidrag til Indkjøb og Montering av det gamle Apotek"

Adressa kan i samme nummer opplyse at stud. med. Carl Christensen var blitt valgt til formann i Ibsenkomiteen. Den viktigste oppgaven ble selvfølgelig å reise midler for å kjøpe huset. Formannen fikk istand to arrangementer som begge kom til å bidra sterkt til at planen om Ibsenhuset kunne la seg realisere. I Rococosalen på Grand Hotell i Oslo kunne han på Ibsens fødselsdag 20 mars innby til en soire`sammen med en rekke andre studenter og kulturpersonligheter. Selv om billettene bare kostet 5 kroner må man anta at "Ibsen-soireen" gikk med et betydelig overskudd. Den originale innbydelsen henger forøvrig nå på veggen til høyre like etter at man er kommet inn i "Ibsen-apoteket." Det andre pengeinnbringende arrangementet ble holdt på Chrisensens eiendom på Rønnes 23.07.1911. Dagen før var innrykket en annonse i Adressa med overskriften: "Moro". Undertitel på arrangementen var: "Marked med Friluftsteater". Daværende ordfører Hans P. Hansen, som forøvrig senere ble fastboende på Rønnes, har beskrevet friluftsfesten: "I et lite dalføre ble anordnet at vakkert friluftsteater med scene og sitteplasser, mens der rundt om var anbragt maleriske boder til lotteri, nummertagning og salg av småting og suvenirer. Det flotteste av det hele var fru Johanne Bruns thesalong, tillokkende ikke alene på grunn av sitt utstyr, men også på grunn av alle de lekre og delikate kaker og smørbrød den bød på. Nuværende fabrikkieier Nic Thomassen dyrket sin yndlingshobby og fremtryllet

de flotteste kulisser til scene og markedsboder. Det hele innrammet av svakt skrånende bergknauser og bevakst med de vakreste småtrær og busker. Innen den skjønne ramme blev, under ledelse og instruksjon av skuespillerinne fru Johanne Brun Christensen innstudert en eventyrkomedie med den gode og den onde fe og dansende alver. Ennvidere ble Enkevalsen fra Den Glade Enke med alle de turer som vi husker fra oppførelsen på Nationaltheateret fremført. Frk Elisabeth Borhaven besørget den musikalse avdeling og et par av byens damer assisterte. De opptredende, alle mindreårige barn, var i første avdeling. Den gode fe, Marit Hansen, Den onde fe, Astrid Magnus og alvene, tre på hver side, Else Welhaven, Vesla Magnus, Margit Fuhr, Titten Haugen, Borghild Gundersen og Inger Welhaven. I annen avdeling av "Den Glade Enke" Hanna Glavari, Margit Hansen,

Et populært innslag på sommerfesten var fremførelsen av Tornerose med barn fra Grimstad i rollene. Her sees alle aktørene.

Grev Danilo, Sverre Isachsen. Alle de små amatører greidde sine roller utmerket og høstet stormende bifall, med mange fremkallelser, og, det var vel det morsomste, etterpå gikk de i sine strålende drakter rundt og solgte brevkort og suveniers. Spør om de hadde avsetning. Underholdningen fikk en flott avslutning. Under åndeløs stillhet leste nemlig Sven Brun Ibsens berømte dikt, Terje Vigen. Fremsigelsen var mesterlig og høstet stormende bifall. Det var en høysommerdag i juli dette, med strålende sol og lett bris fra sydvest. Alt hva Rønnes

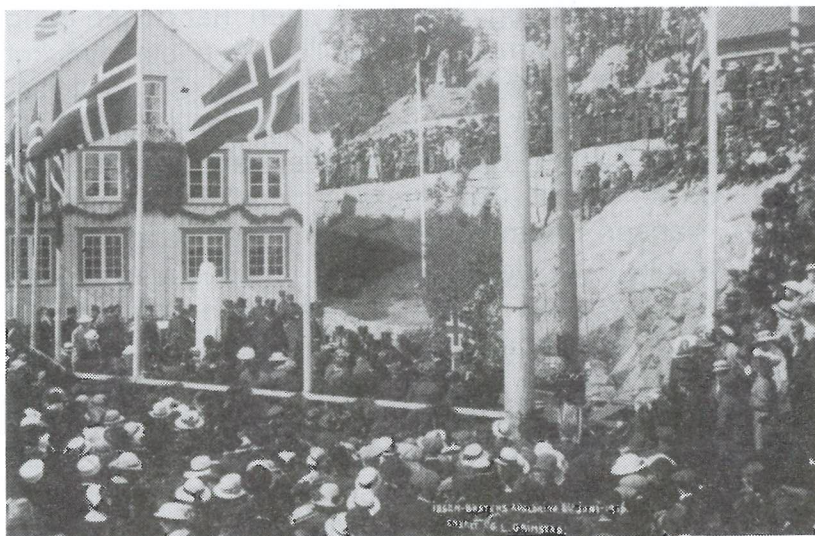
Sommerfesten på Rønnes hadde flere forskjellige underholdningsinnslag, bl.a. Ibsens berømte dikt Terje Vigen, lest av skuespilleren Sven Brun. Kanskje det er dette innslaget som her er avbildet?

hadde av flagg var heist, festplassen festlig smykket med signalflegg. I forgrunnen fjorden, lett kruset av solgangsvinden, det kuperte terrenget med grønne jorder og de skjønne gamle trær som bakgrunn, var en så

betagende vakker bakgrunn som kun sørlandet kan by på, om festens yrende folkeliv. Seilende, roende, gående og kjørende kom folk i hundrevis fra byen og bygdene rundt om, for å delta i Ibsenfesten. Der var alle aldre, overalt smilende ansikter og glad latter. Thesalongen hadde rivende avsetning, de assisterende damer hadde en travel dag, og flagret rundt i folkevrimlen med kopper og kar, som lysende sommerfugler. I markedsbodene gikk forretningen strykende, nummerbøkene ble fulle og bodene ble snart meldt utsolgt. Foruten å gi et pent overskudd, virket også festen som en storslått reklame for Ibsenmuseet. Man begynte rundt om i by og på land å få forståelse av at et slikt museum var noe framifrå, noe som var verdt å ha. Der hvor der før vistes treghet, møtt en velvilje og imøtekommenhet. Stemningen var slått."

Soire i hovedstaden og fest på Rønnes var ikke nok til å realisere et museum og Ibsenhus. I en usignert og udatert artikkel om Ibsenhuset i Grimstad som er funnet i dr. Christensens etterlatte papirer fremgår det at: Kemner Knutzon gjorde innsatsen hjemme i Grimstad. Christensen stjal timer fra medisinen og skaffet de nødvendige kontantene inne i hovedstaden. Det var ikke småbeløp som trengtes og han fant fort ut at her nyttet det ikke med småtigging. Den unge medisineren gikk derfor en dag opp til teaterchef Wilhelm Krag ved Nationaltheatret og foreslo ham ganske enkelt en festforestilling til fordel for Ibsenmuseet. "Jagu skal du få det", svarte Wilhelm Krag. "Men la oss få en festtaler til begivenheten". Christensen gjorde et lykkelig valg. Erik Vullum holdt et strålende foredrag om sin gamle venn, og etterpå ble "Gjengangere" oppført. En kunsterisk suksess for teatret, en økonomisk suksess for museet". Den usignerte artikkel forteller videre: "Mens Christensen arbeidet inne i hovedstaden kom han under vær med at

Ibsens gamle leilighet i Arbiensgate stod urørt. Kontor, spisestue, soveværelse etc. Han resonnerte som så at museet burde gi plass for andre ting enn akkurat det som knyttet seg til Ibsens Grimstادتid. Som så mange ganger tidligere valgte han metoden at gå rett på. Han dro defor like opp til statsminister Sigurd Ibsen som var i Kristiania på den tiden, og spurte om det ikke var like greitt at en del av tingene i Arbiensgate også ble samlet i museet i Grimstad. Sigurd Ibsen syntes tanken var god, tok en telefon til Bergljot Ibsen og fruene kom personlig til Arbiensgate og forærte Christensen Ibsens spisestuemøblement, frakk, stakk, hatt, penn og blekkhus og alt ble oversendt komiteen i Grimstad. Utover sommeren kom museet helt i orden. En vakker ramme om det hele dannet den velstelte haven foran huset. Nok en ide skulle imidlertid realiseres innen den store dagen kom da huset skulle innvies. Christensen hadde en gang under en samtale med Knutzon latt falle noen ord om at man vel med tiden burde sikre seg Vigelands praktfulle Ibsenbyste. Christensen hadde glemt denne samtalen, men ble så plutselig en dag erindret herom da hans gode venn Knutzon plutselig sendte ham en kort epistel: Hvor blir det av Ibsenbysten?. Christensen der var en god venn av Vigeland gikk sporenstreks til mesteren og sa: "Les dette kort". Han så på Christensen: "Kan De skaffe pengene på den korte tid, skal De få bysten for halv pris, kr.1500,-". To dager etter stod Christensen på Vigelands atelier med kr. 2000,-. Nu manglet bare sokkelen. Vi går til Gude, sa Vigeland, og denne vakre sympatiske mann la arbeide til side og lovet sokkelen ferdig i rette tid. Samme aften telefonerte Vigeland til Christensen og sa: "Da vi har så kort tid til disposisjon, synes jeg vi skal bli enige om å sette bare Ibsen på sokkelen, for det er jo kun en Ibsen". Bysten og sokkelen kom til Grimstad i rett tid. Vigeland fikk rett, ingen av de mange tusener som i

Inntekten fra sommerfesten på Rønnes ble et viktig bidrag i realiseringen av Ibsenhuset og det gamle apoteket. Museet ble åpnet på Grimstads 100-års dag, 6. juni 1916. Samtidig ble Vigelands Ibsenbyste avduket. Som begge disse bildene viser var publikumsopplutningen formidabel.

årenes løp har stått og beundret bysten har nogen gang vært i tvil om hvem den forestiller. Den ble avduket under den høytidelige åpning av museet 6. juni 1916. Det var meningen at både Hans Majestet Kongen og statsminister Gunnar Knutsen skulle være tilstede, men begge var forhindret. Den første verdenskrig var brutt ut. Fritjof Nansen som Christensen personlig hadde konferert med, var også forhindret, og beklaget at han ikke kunne avse tid til å holde festtalen. Isteden ble statsråd Løvland anmodet. Han avduket bysten og lykkønsket Grimstad med museet. På komiteens vegne overrakte kemner Knutzon gavebrevet til byens ordfører som i sin tale takket og lovet at kommunen alltid skulle værne om dette verdifulle Ibsenminne som var reist, takket være ungdommens vilje og ungdommens kjærlighet til vår store dikter.

Carl C. Christensen var født i Halle i Tyskland i 1882 som tvillingbror til Johan, som senere ble fastboende på Rønnes. Faren var grimstadmannen Christian Christensen, ferdig-utdannet lege i 1879. Han var deretter 1 år ved Rikshospitalet før han begynte som verkslege i Bamble. Der ble han i 8 år avbrutt av studieopphold i Tyskland. I 1888 reiste han til La Crosse, Wisconsin, U.S.A. der han grunnla en klinikk. 3 år senere fikk han dr. Adolf Gundersen som sin assistent. De følgende år utvidet de sin virksomhet, Gundersen ble kompanjong, og da Christensen døde i 1919, overtok og utvidet Gundersen klinikken som siden ble viden kjent og besøkt av mange norske leger under sin kirurgi-utdannelse. Carl og Johans mor, Elvira Anette Bell, døde i barselseng i Halle, og sønnene kom under oppforstring hos slekt i Grimstad. Etter endt utdannelse åpnet Carl legepraksis i Oslo. Han beholdt sin tilknytning til Rønnes der han kjøpte to hus som fortrinnsvis ble brukt til

sommerbolig. Det ene ligger mot Smørsund og har et lite badehus foran. Noen husker kanskje fra årene før siste krig at han hadde grønt bur med en apekatt bak huset. En fin påfugl spradet også omkring huset. Carl Christensen døde i 1949. Sønnen Carl Christian, som også er lege, har overtatt husene og deres vedlikehold.

Kilder: Usignert artikkel: Ibsenhuset i Grimstad.
REP-heftet desember 1928.

Div. artikler i Grimstad Adressetidende

Takk til Jan Herman Drevdal for utlån av bilder , til Carl Christiansen for utlån av usignert manuskript og til Jan Assev for slektsopplysninger.

KÅRE JACOBSEN – VIKTIG BRIKKE I JERVREVYENE.

av Odd Fr. Johnsen

Fjorårets medlemsskrift bragte en artikkel om de sagnomsuste Jervrevyene som i perioden 1945 til 1962 forlystet Grimstads befolkning gjennom en rekke vellykkede oppsetninger.

Artikkelen tok på ingen måte mål av seg å være en fullstendig og uttømmende beretning om Jervrevyene. Meningen var å lage et riss som ved hjelp av spredte eksempler forsøkte å gi et aldri så lite bilde av det som foregikk på «gamlekinoens» scenegulv i disse 17 årene. Men en revy er selvsagt mye mer enn det publikum ser på scenen. Et vellykket resultat er avhengig av at mange brikker faller på plass, så alle må gjøre sitt, hver på sin post. Følgelig er det langt fler enn de som ble nevnt i fjorårets artikkel som har sin del av æren for at Jervrevyene ble suksesser som blir husket. En av disse er Kåre Jacobsen.

Kåre Jacobsen er kjent av de aller fleste i Grimstad, både gjennom sitt virke som lærer, og i flere andre sammenhenger. (Bl. a som mangeårig keeper og siste skanse for Jerv, og for sitt arbeid med skolemusikken.)

I Jervrevyene var Kåre Jacobsen en viktig brikke. Han sto ikke på scenen, men var ofte sufflør. Dessuten var han tekstforfatter - og en meget produktiv sådan. Han er sannsynligvis den som har bidratt med flest tekster til Jervrevyene. Kåre Jacobsens tekster hadde det slike revytekster skal ha: Aktualitet og lokal forankring - selvsagt mye humor, men og litt brodd. Noen er blitt klassikere her i byen, bl. a. «Den siste, ekte Bioddiner».

Jervrevyene var våkne for ting som skjedde i Grimstad, og kommenterte det på sin måte. La oss ta et eksempel:

Dengang som nå var meningene delte om hva som var verd å ta vare på her i byen - hvilke eldre bygninger man burde bevare, og hvilke som heller burde jevnes med jorden. Som sagt, meningene var delte, men de «rivingsglade» var nok i flertall. Som en kommentar til den diskusjonen skrev Kåre Jacobsen i 1957 visa «Riv det ned», og John Berg satte melodi til. Her tar Jacobsen for seg datidens stridsspørsmål i den lokale rivingsdebatten: den gamle brannstasjonen ved Arendalsveien, Reimanngården, utvidelse av Voss bakke, osv. Refrenget lød slik:

Riv det ned, ja riv det ned,
hva skal vi med slik pietet.

Nei, byen vår må få en ny arkitektur,
moderne bygg av stål, betong og mur.

Og det var ikke bare bygninger som måtte bøte med livet. Også de flotte alléene ved byens innfartsveier ble borte i disse årene. Jacobsens ironiske kommentar lød slik:

Og trær og busker - de får heller ikke stå i fred,
nei, busker fjernes - hugges må hver eneste allé.

De står jo bare der og pynter,
skaffer ikke kemner'n mynter.

Riv det ned - og skaff oss en ny
og mer moderne by.

Alle som har levd en stund husker den berømte snøvinteren i 1954. Da var Grimstad isolert i flere dager på grunn av snøen som lavet ned i store mengder.. Veier og jernbanelinje var helt ufremkommelige. Til Jervrevyen det året skrev Kåre Jacobsen monologen Sneland. Som eksempel på hans tidsaktuelle og treffsikre tekster, tar vi den med her i sin helhet. God fornøyelse.

SNELAND.

Skrevet til Jervrevyen etter snøvinteren 1954.

Tekst: Kåre Jacobsen

Vårt kjære Sørland - med sommer og sol,
minner nå mere om Finse og Gol.
Her er snart ikke annet å se
enn kjempefonner med sørlandsk sne.
Ja, sneen har laget en herlig staffasje,
Diesen og Haugen har sne-reportasje,
og folk kryper ut i fra annen etasje.
Og øyet det får ikke annet å se
enn sne - bare sne.

Ja nå var jamen gode råd dyre,
tenkte de som var satt til å styre.
Pengene minker - og kassa er tom,
alt slukes av sneens veldige flom.
Så ut for å skuffe - kvinner og menn,
la oss finne byen igjen.

Og så tok vi fatt med hakke og spade,
og fonnene ble snart omgjort til gade.
Alle sammen skuffa som gale,
men gadene blei jo heller litt smale.
Men da det end'lig var lysning å se.
og folk holdt på å synke i kne,
kom det sne - meire sne.

Av slitet med å få sneen bort,
trengte jeg hardt til en lys eksport.
Jeg tok meg en tur til vår øl-agent,
men hva i all verden - hva hadde hendt ?
Jeg fant ikke huset - fant bare ei fonn,

en snemengde på mangfoldige tonn.
Huset og skiltet var ikke å se,
jeg så ikke annet enn sne - bare sne.

Så snakk ikke mere om Sørlandets sommer,
snakk heller om vinter'n - og sneen som kommer.

GRIMSTAD BARNESKOLE – SNART VED VEIS ENDE.

av Odd Fr. Johnsen

Da skoleklokka til Grimstad barneskole kalte elever og lærere tilbake etter endt sommerferie i august i år, var det siste gang dette skjedde fra skolen i Storgaten. Neste gang et nytt skoleår begynner, vil det ringe fra en annen skole, som har et annet navn, og ligger på et annet sted.

Grimstad barneskole er en institusjon med lange tradisjoner og dype røtter. Sammen med sine forløpere, Grimstad folkeskole og Grimstad almueskole, kan den se tilbake på en nesten 200 år gammel virksomhet i Grimstad sentrum.

Det var i 1803 Grimstad fikk sin almueskole. Byens barn hadde nok fått undervisning før det og, men det var ingen fast ordning. Klokkeren i Fjære hadde vært ansvarlig for opplæringen som stort sett hadde bestått av kristendom og lesning.

ALMUESKOLEN.

Initiativet til fast almueskole i Grimstad kom fra to av distriktets prester, Axel Christian Smith og Hans Jacob Grøgaard. De sammenkalte til møte 4. oktober 1803, der det ble vedtatt at «Almueskole skulle holdes hver Søgnedag 6 timer Aaret rundt og Undervisning i Religion, Regning og Skrivning, med en aarlig Lønn af 100 Riksdaler.» Som lærer ble ansatt degn Anders Løren fra Fjære. Han påtok seg dessuten å skaffe skolestue.

Noen utpreget suksess ble dette ikke, for allerede etter ett år måtte Løren slutte sin lærergjerning, rett og slett fordi folk nektet å betale det fastlagte bidrag til lønnen. Man var tydeligvis ikke fornøyd med undervisningen, noe også presten skrev i sin rapport: «Den hidtilværende

Lærer ved denne Almueskole var saare lidet skikket til at forestaa Børnenes Undervisning».

I 1805 fikk almueskolen leie et rom i Dahlske skole som den gang holdt til i huset på hjørnet av Kirkegaten og Storgaten (hvor bl.a. tannlege Havstad er i dag). Her holdt almueskolen til helt frem til 1871, bortsett fra enkelte år når Dahlske skole trengte hele huset selv.

Grimstad almueskole levde en kummerlig tilværelse de første årene. Økonomien var alltid dårlig - i 1810 så dårlig at læreren måtte slutte fordi han ikke klarte å leve av lærerlønnen. Han flyttet til Hisøy som tydeligvis var et «feter kall».

At lærerjobben ga så dårlig utkomme, var sannsynligvis grunnen til at forskjellige håndverkere periodevis hadde undervisning som bistilling. I tur og orden tok en skredder, skomaker og hattemaker på seg lærerjobben, og undervisningen fant da sted på de respektive verksteder.

ANDERS ISACHSEN.

I 1820-årene fikk undervisningen ett fastere preg, og skikkelig fart på sakene ble det i 1825 da Fjære kirkes nye degn, Anders Isachsen, ble styrer av skolen. Anders Isachsen kom til å drive Grimstad almueskole i 45 år, hvorav 33 år som skolens eneste lærer. Han satte således sitt preg på skolen i så stor grad at han fortjener en nærmere omtale.

Anders Isachsen vokste opp i Porsgrunn, og hadde lærererfaring fra fødebyen og fra Barbu ved Arendal da han kom til Grimstad. Almueskolen hadde dengang 40 elever, 19 gutter og 21 jenter. Isachsen ble ikke imponert over elevenes kunnskaper, og graderte dem etter karakterene «Maadelig», «Slet» og «Kan Intet».

Isachsen lot seg imidlertid ikke skremme, men gikk løs på oppgaven med en altoppslukende interesse for

skolen. Resultatene uteble ikke. Allerede etter to år skrev biskopen etter en visitas at «Elevene hadde gjort særdeles god Fremgang under den duelige og samvittighedsfulde Skolelærer Isachsen».

Anders Isachsen hadde en imponerende arbeidskapasitet. Etter en tid startet han sin egen private borgerskole for «kondisjonerte Børn». Den drev han i ca. 20 år ved siden av almueskolen. Rent praktisk lot dette seg gjøre fordi almueskolen hadde undervisning annen hver dag, slik at Isachsen kunne bruke de andre dagene på sin egen skole. Isachsens private skole hadde utvidet fagkrets, og fungerte som erstatning for Dahlske skole som p. g. a. pengemangel måtte innstille i 1817; og kom ikke i gang igjen før i 1856. Isachsens private skole holdt det gående til 1846. Da påla biskopen ham å konsentrere seg helt om almueskolen som hadde et sterkt økende elevtall.

Skolen var Anders Isachsens liv. Det ga seg bl. a. utslag i et noe selsomt synspunkt: Han likte ikke ferier! Skolen burde gå sin gang året rundt. Det fortelles at da det kom påbud fra høyere hold om 3 ukers sommerferie, protesterte Isachsen iherdig. Han møtte opp som vanlig, og oppfordret elevene til å gjøre det samme. Særlig burde alle som lå litt etter benytte anledningen til å ta igjen det forsømte, hevdet han. Om elevene fulgte oppfordringen, tier imidlertid historien om.

ØKENDE ELEVTALL.

Så sterkt var Anders Isachsens forhold til skolen at han nok helst ville drive den alene. Men i 1858 var elevtallet blitt så høyt (77) at han - noe motvillig - gikk inn for å ansette en lærer til. Og i 1869 ble personalet utvidet med ytterligere en lærer. Da var elevtallet øket til 168.

I det hele økte elevtallet jevnt og trutt i takt med at byens

folketall steg. Særlig markant var økningen i 1876, p. g. a. byutvidelsen som fant sted det året. Da ble Boddend, Fladen, Vardåsvolden, Ruffen, Skaregrøm og Varden innlemmet i byen. Grimstads folketall økte med ett slag fra 1700 til 2600, og almueskolens elevtall fra 200 til 324. Denne byutvidelsen var forøvrig omstridt, ikke minst fra skolehold. Den førte til alt for store klasser, ble det hevdet. Det må man gi dem rett i, når en vet at fantes klasser på opp til 51 elever. Et annet argument, som og ble benyttet mot byutvidelsen: «Man vet at fra Byernes Utkanter kommer ikke alltid Vor Herres bedste Børn», er det imidlertid verre å ta helt alvorlig.

NYE SKOLEBYGG.

Heldigvis fikk Grimstad et nytt skolebygg til å ta i mot den stadig økende elevmassen. I mai 1871 ble almueskolens nye bygg innviet. Huset var satt opp av Johan Gottlieb Heinecke, tysker av fødsel, og en mann som har satt solide spor etter seg i Grimstad. Foruten almueskolen bygde han bl.a. Fjære prestegård, Dahlske skole, kirken og sykehuset.

«Gamlebygget» til Grimstad barneskole kan dermed se tilbake på nesten 130 års bruk når det blir tømt neste sommer. Lenge rådet det grunnen alene for grunnskoleundervisning i Grimstad kommune, men utover i 1950-årene ble plassmangelen stadig mer prekær. Man måtte bl.a. ty til ettermiddagsundervisning for å få timeplanen til å gå opp. Stor var derfor gleden den 14. august 1958, da man kunne innvie et nytt skolebygg ved siden av det gamle. Bygget kostet mer enn en million kroner, Grimstad kommunes største økonomiske løft til da. Folkeskolen fikk nå så mange klasserom at noen kunne disponeres av Dahlske skole (som inntil brannen 1. pinsedag 1962 lå vegg i vegg med folkeskolen) Vi husker at i tidligere tider var det

almueskolen som måtte søke husrom i Dahlske skole, nå kunne man altså gjøre gjengjeld.

Grimstad var i 1958 stolt av sitt nye skolebygg, og det var utvilsomt et moderne bygg for sin tid. Når en lokalavis kalte det «pent og praktisk», men beklaget «at det vakre bygg ligger så vidt skjult bak eldre hus at det ikke helt kommer til sin rett», var et slikt utsagn helt i tidens ånd. I dag vil nok de fleste uttrykke seg noe annerledes.

Grimstad folkeskole fotografert ved skolens 150-års jubileum i 1953. Legg merke til vinduene. De ble skiftet ut noen år senere.

Utallige er de elever som siden 1803 har fått sin undervisning ved Grimstad almueskole/Grimstad folkeskole/Grimstad barneskole. Og mange lærere har gjennom lang «fartstid» satt sitt preg på skolen. Anders Isachsen med sine 45 styrerår er allerede nevnt. Etterfølgeren Johan Lindqvist var ikke stort dårligere med 42 år ved roret. Fra nyere tid husker mange Telleiv T. Gaaskjenn som ved oppnådd pensjonsalder i 1959 hadde 32 år bak seg i styrerstolen.

Samfunnet har gjennomgått store forandringer i alle

disse årene - det samme har skolen. Anders Isachsens protest mot ferier har ingen gjenklang i dagens skole, pugging av Pontoppidans Forklaring er forlenget historie, og det er slutt på de tider da skolestyreren dro opp i skogen på Frivoll og spikket et nytt ris hver gang det gamle var slitt ut.

OVER TIL JAPPA SKOLE.

I juni 2000 ringer det for siste gang ut fra den gamle skolen i Storgaten. Et nytt, moderne skolebygg er i ferd med å reise seg like utenfor Grimstad sentrum. Jappa skole skal den hete, etter oppnavnet på en byoriginal som levde i Grimstad for ca. 100 år siden, og som visstnok i perioder hadde tilhold i en hule i nærheten av det nye skolebygget. Om personen Jappa vet vi ikke så mye, ikke en gang hans egentlige navn. Vi vet at han var sjømann, at han siden arbeidet på brygga, og ellers tok forefallende småjobber, så han hadde til mat og drikke - kanskje helst det siste. For både skriftlige og muntlige overleveringer beskriver Jappa som ganske fuktig. Så han falt nok litt utenfor det gode selskap i Grimstad.

Jappa var uten fast bopel, skiftet mellom en barhytte, en gammel høyløe, og altså - en hule. Jappas hule. Det er sannsynligvis første gang en person med en slik løpebane får en skole oppkalt etter seg. Men hvorfor ikke - Jappa er nemlig også beskrevet som intelligent, kunnskapsrik, språkmektig og fantasifull, og dessuten både arbeidsom og hederlig. Og slik ballast burde være vel verd å ta med i en skole.

Men for Grimstad sentrum er skoletiden over. En lang skoledag har det vært. Som nevnt startet almueskolen opp i 1803, og tar vi med Dahlske, har det vært skolevirksomhet i Storgaten siden 1. februar 1796. Den gamle gate blir nok aldri helt den samme.

GAMLE GRIMSTAD-PROFILER.

av Odd Fr. Johnsen

LAURA REJERSEN.

Norges første kvinnelige jernvarehandler.

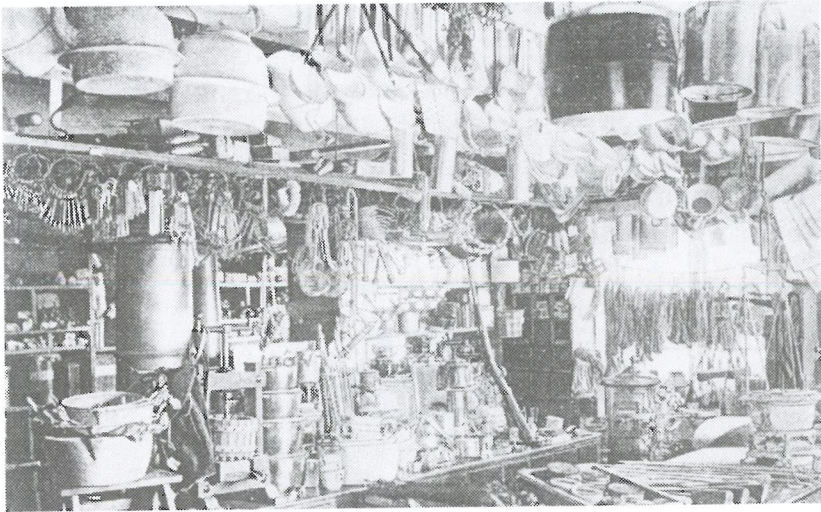
Boken «Grimstad Bys Historie» - som kom ut i 1927, men som i hovedsak var ferdigskrevet til byjubileet i 1916 - har et kapittel som bærer tittelen: «Hundrede Borgere i Hundreaaret». Her blir vi presentert for 100 personer som gjorde seg bemerket i Grimstad i løpet av byens første 100 år. Og helt i tråd med datidens syn på hva som verd å legge vekt på, består utvalget av 98 menn og 2 kvinner! De fleste kvinners livsgjerning fant dengang som kjent sted innenfor husets fire vegger, noe som vanligvis ikke ble prioritert høyt nok til å komme i historiebøkene. Men det finnes unntak, og i nevnte kapittel har altså to kvinner sluppet gjennom nåløyet. En av dem er Laura Rejersen, fremdeles et kjent navn i Grimstad, ikke minst takket være jernvarebutikken i Smith-Petersensgate som bar hennes navn helt den gikk inn for få år siden.

Laura Rejersen var fra Vest-Agder. Hun ble født i Svinør i Søndre Undal (i dag Sør-Audnedal i Lindesnes kommune) den 17. februar 1854. Som 19-åring flyttet hun til Grimstad, fordi hun ble ansatt i Charles Crawford's Isenkramforretning. I denne forretningen kom Laura Rejersen til å ha sitt virke i hele 45 år. Først under Charles Crawford, dernest sønnen Robert Crawford, etter farens død i 1877, før Laura Rejersen i april 1888 selv overtok hele forretningen. Ved den anledning kunne man lese følgende annonse i byens lokalaviser:

«Min i dag i Chs. Crawford's forhenværende Butik aabnede Isenkram- og Malervareforretning anbefales

paa det bedste.
Grimstad 18. april 1888, Laura Rejersen».

Butikken hun overtok hadde eksistert helt siden 1834, og var Grimstads første spesialforretning i jernvarer. Laura Rejersen drev forretningen med stor dyktighet, og førte et stort utvalg av jern- og stålvarer, maling og tauverk m. m. I 30 år drev hun sin butikk, før hun i 1918 overdro den til sin fullmektig Mathias P. Molland.

Interiør av Laura Rejersens butikk. Her manglet det ikke på varer.

Da Laura Rejersen overtok Crawfurds forretning i 1888, var dette en begivenhet som er verd å merke seg. Hun ble nemlig med dette Norges første kvinnelige jernvarehandler, og i tillegg den første kvinne med medlemskap i Norges Jernvarehandleres Forening. I 1910 kjøpte Laura Rejersen bygningen forretningen holdt til i, og bodde der i annen etasje til sin død. Som kjent er dette byens eldste hus, og Laura Rejersen

bevarte det med den største pietet, og sørget for at bygget ble holdt i god og uforandret stand.

Laura Rejersen ble en kjent dame i Grimstad, og hun hadde interesser også ut over sin jernvarebutikk. I mange år satt hun i styret for Grimstad Bad, og på sine eldre dager var hun aktiv i Santalmisjonen.

Også i lokalpolitikken var Laura Rejersen aktiv, og ble en av de kvinnelige pionérene på dette område i Grimstad. Politisk virksomhet var ellers et område som lenge kun var forbeholdt menn, men i 1901 ble døren satt på gløtt for kvinner, ved innføring av en begrenset stemmerett. (Alminnelig stemmerett fikk kvinner i dette land først i 1913). Ved kommunevalget i 1904 fant man for første gang i Grimstad kvinner på listene. Tilsammen 5 kvinner var funnet verdig. En av dem var Laura Rejersen. Plasseringen var riktignok beskjeden : Som nr.

Jernvarehandler Laura Rejersen, 1854-1935.

26 (av totalt 28 navn) på Det liberal konservatives Partis liste. Imidlertid viste det seg at hun hadde tillit hos mange velgere, for etter opptellingen havnet hun på 15. plass, og ble 1. varamann til bystyret. (En annen kvinne, fru Marie Knutson, som representerte Ædrulighetspartiet, ble valgt inn og fikk således æren av å være aller første kvinne i Grimstad Bystyre.) Ved neste kommunevalg, i 1907, fikk Laura Rejersen plass adskillig høyere opp på listen, og ble valgt inn i bystyret med god margin - som en av tre kvinner. Ved valget i 1910 stilte hun imidlertid ikke til gjenvalg, og forlot politikken.

Laura Rejersen var kjent som en viljesterk og myndig dame med selvstendige meninger.

Da hun døde den 7. februar 1935, nær 81 år gammel, ble hun ført til graven under meget stor deltagelse.

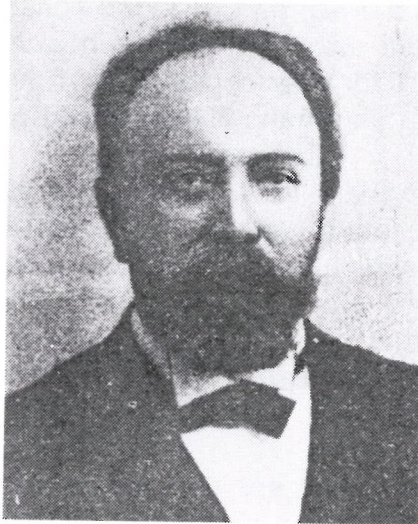
JENS BERNHARD HANSEN BAKKE.

Advokat og mestersanger.

Kanskje det fremdeles er noen i Grimstad som har hørt om «Bakkes kvartett» ? - et mannskor som eksisterte her i byen i 1880-årene.

Stifter og kunstnerisk leder for «Bakkes kvartett» var overrettssakfører Jens Bernhard Hansen Bakke, en av de mange som i dag stort sett er glemt i Grimstad, til tross for at han var en særdeles aktiv mann her i byen, og godt kjent i sin samtid.

Jens Bernhard Hansen Bakke var innflytter til Grimstad. Han ble født på gården Bakke i Nydalen utenfor Oslo den 13. juli 1856. Ble så student i 1875, og begynte å studere jus. Etter fullført juridikum i 1881, var Bakke en periode fullmektig hos Sorenskriveren i Setesdal, før han i 1884

Overrettssakfører Jens Bernhard Bakke, 1856-1907.

flyttet til Grimstad. (Eller som man sa det dangang: «han nedsatte sig hersteds») Med bevilling som underrettssakfører åpnet han 1. november 1884 sin egen forretning i Grimstad. Siden ble han autorisert som overrettssakfører, og opparbeidet en stor og allsidig praksis. I 1894-1895 var han konstituert som byfoged i Grimstad.

Jens Bernhard Bakke giftet seg i 1891 med Johanne Louise Arntzen, datter av apoteker Arntzen i Skolegaten. I 1895 kjøpte de hus nr. 14 ved Østregate (I dag Carl Jørgensens hus, Henrik Ibsensgt.18.) Ekteskapet med Johanne Louise ble forøvrig oppløst i 1904.

Bakkes store fritidsinteresse var sang og musikk. Allerede i studietiden gjorde han seg bemerket som en meget habil sanger, og var aktiv i Studentersangforeningen.

Det er derfor ikke overraskende at sangen ble hans

fritidsinteresse nr. en også i Grimstad. Ikke lenge etter sin ankomst til byen dannet han sitt eget mannskor, «Bakkes kvartett» som til tross for navnet hadde 12 medlemmer. «Bakkes kvartett» var håndplukket blant byens aller beste sangere. De hadde ord på seg for å være en usedvanlig velklingende gruppe og gjorde stor lykke på sine mange opptredener. Sangere til «Bakkes kvartett» fant Bakke i Grimstad Sangforening, et mannskor som så dagens lys allerede i 1861. I sangforeningen meldte Bakke seg selv også til tjeneste,

«BAKKES KVARTET»:

Stående fra venstre: P. C. Falkenberg, B. Fuglesved, T. G. Gundersen, D. Richmann, J. von der Lippe, Thaulow.

Sittende fra venstre: H. Frisak, C. J. Ellefsen, J. H. Bakke, J. D. Fagervold.

Ikke med på bildet: J. Crawford Bie og O. R. Før Reid.

og naturlig nok ble en slik kapasitet tatt i mot med åpne armer. I mange år fremover ble han korets desidert bærende kraft, og hadde mange solistoppgaver. I Grimstad Sangforenings jubileumsbok fra 1926 står det uten forbehold at Jens Bernhard Hansen Bakke er den største sangeren foreningen har hatt.

Det var ikke bare rent musikalsk Grimstad Sangforening hadde glede av J. H. Bakke. Også administrativt gjorde han en innsats. Han bidro bl.a. til at koret ble revitalisert i 1906, etter å ha ligget nede noen år. Ved den anledning ble Bakke valgt til sangforeningens formann. Men allerede året etter, 10. september 1907, døde han helt plutselig. Under et forretningsbesøk i Lillesand ble han rammet av hjerneslag, og i løpet av et par timer ebbet livet ut. Han ble ikke mer enn 51 år gammel.

Bakkes begravelse fant sted den 13. september 1907. Som rimelig var, satte Grimstad Sangforening sitt preg på sørgehøytideligheten. De stilte fulltallig opp bak sin fane, og det var medlemmer av sangforeningen som bar kisten. Koret sang både i sørgehuset og på kirkegården, og dirigenten, lærer Fuglestved, holdt minnetale og la ned krans.

Jens Bernhard Bakke var i mange år blant krumtappene i Grimstads sang- og musikkliv. Hans tidlige død ble derfor et stort tap for byen.

ÅRSBERETNING

FOR PERIODEN 29.04.98 – 26.04.99

Styret i Byselskapet har i perioden bestått av følgende medlemmer:

Formann: Else Dalen
Nestformann: Ketil Aslaksen
Styremedlemmer: Anne Gurine Hegnar
Per Jarle Nørholmen
Gunnar Olsen
Varamedlemmer: Peder Grøsle
Bodil Austenå Johansen
Egil Svendsen

Gunnar Olsen har fungert som sekretær.
Rolf Jacobsen har vært formann i Skjærgårdskomiteen.

Antall medlemmer pr. 12.04.99 er: 591,
herav livsvarige medlemmer: 94.

Det har i løpet av arbeidsåret vært avholdt 11 styremøter. Styret har behandlet 40 nye saker i tillegg til saker fra -94, -95, -96 og 97, hvorav noen fremdeles ikke er avsluttet, samt en del referatsaker. Styret har avgitt uttalelser om:

- bryggeanlegg for Grimstad Seilforening på Lillegros
 - melding om regulering Lyskrysset - Gullmannveien
 - kommuneplanen 1998 – 2010
 - reguleringsplan Grooseneset
 - Forvaltningsplan for skjærgårdsparken
- Styremedlem Per Jarle Nørholmen har for øvrig deltatt i Stytingsgruppe for Forvaltningsplan for Skjærgården.
- revidert kommunedelplan for anlegg og områder for

idrett og friluftsliv.

- reguleringsplan for Store Hampholmen
- barns lekemiljø i Grimstad
- forslag til reguleringsendring Vesøya
- reguleringsplan for Groseneset (ny uttalelse vedr. vei-vedlikehold og skilting av vei)

Det har vært befaringer på Marivold 25.05.98 og 12.09.98.

Etter arbeidet etter lauvtréhugsten på Marivold ble mer langdrygt og problemfylt enn vi hadde ønsket oss det. Først og fremst ble hugsten med moderne maskiner mindre skånsom enn vi hadde forutsett. Det så derfor ikke pent ut da Nidarå Tømmersalgslag var såkalt "ferdige" med hugsten. Det gjensto et stort ryddearbeide. En del av det ble løst ved at forskjellige interessenter ryddet og skaffet seg ved, men ganske mye ble likevel liggende igjen. Nå er det meste tatt hånd om, bl.a. ved hjelp av kommunal fliskuttemaskin. Men likevel gjenstår eb del rydding langs stien inn til Styggedal og ned til Rosseviga. Bygartneren kontaktes for om mulig å få en løsning på dette siste ryddeproblemet. Økonomisk ble hugsten ingen gullgruve for Byselskapet. Dette skyldes i stor grad at kvaliteten på tømmeret var langt dårligere enn antatt. I øyeblikket sitter vi igjen med noe nær et nulloppgjør, men med visse muligheter til at litt tilskuddsmidler senere kan tilfalle oss.

KNA´s campingplassopplegg på Marivold har voldt oss en del hodepine nå mot slutten av året. Den noe kategoriske meldingen på senvinteren om at campingplassen ikke ville bli holdt åpen sommeren 1999, førte til en mengde henvendelser også til Byselskapet fra berørte personer. Årsaken til det hele er vel kjent for de fleste: det dreier seg om pålegg om kloakkrensing fra campingplassen, noe KNA

ikke ser seg i stand til å bekoste.

Campingplassen vil bli drevet i sommer, og vi har dermed fått ett år på oss til å finne en mer permanent løsning på problemene.

Styret har lenge ønsket å gjøre noe på Binabben. Veier, stier, trapper er ikke så bra stand som de burde være, og flere steder skjer tilgroingen så raskt at utsikten fra noen av benkene ikke er hva den burde være. Nå ser det ut til at vi litt uventet har fått hjelp til å komme i vei med dette idet anleggskonsulent i Idrettskretsen, Øyvind Bjørnsen er koplet inn i saken, og i gang med forarbeidene for en opprustning av området. Det lille myr-/engområdet sør for toppen tenkes opparbeidet til en samlingsplass med bord og benker utplassert.

Vår deltakelse i Kultur- og miljødagene i Grimstad besto i en gjennomført markvandring langs Groosebekken til Dømmesmoen med Reidar Marmøy som guide. Arrangementet ble svært vellykket. Det er nå til evaluering i kommunen sammen med alle de andre arrangementene de ulike lag og foreninger bidro med.

Vår siste bokutgivelse om Jens Haaø er i havn. Opplaget ble på 600 og med en totalutgift på 91.925,-

Vi har inngått ny kontrakt med Den Norske Postorganisasjon. Kontrakten er nå på 25 år, og med leie på kr. 12.000,- pr. år med regulering av leien etter konsumprisindeksen. Vi er godt fornøyd med den nye kontrakten.

Handicap-prosjektet på Marivold er nå i ferd med å bli full-

ført. Rullestolstien til brygge like innenfor Gulodden, sto ferdig før forrige årsmøte. Nå er det gjort påfullingsarbeider i Lillebukt, slik at det er klargjort for baderampe i aluminium. Det er en forutsetning at denne skal være på plass før årets badesesong.

I tilknytning til dette arbeidet er det også gjort betydelige arbeider på stien mellom Marivoldbukta og broa. Her er først og fremst påfylt grus, subbus, men også utført visse andre småforbedringer med tanke på fremkommelighet. Firmaet Kjell Gilje har utført alle disse arbeidene for oss. Enda gjenstår en del mindre forbedringer i form av stikkerenner, noe etterfylling av grus og kantoppretting.

Marivold Vel har ytt et tilskudd på 5.000,- til grusing av veien i Marivoldbukta.

Arbeidet med å utbedre sti/trapper opp til Rossekniben er gjennomført. Vi fikk et beløp fra Fond for informasjon om krigstiden i Norge, som dekket våre kostnader for å få arbeidene utført. Som del av dette arbeidet var også to informasjonstavler om Rossekniben, en ved stien opp til Rossekniben og en ved parkeringsplassen.

Medlemsskriftet ble sendt ut i slutten av november. Odd Johnsen var redaktør også i år. Fra medlemsskriftet nevner vi: Gamle sjømerker, Jervrevyene, Gamle Grimstad-profiler, pluss årsmeldinger fra Byselskapet og Skjærgårdskomiteen.

Vi overførte like før sommeren vårt boklager fra Veigaards lagerlokaler til Gamle Konserves. Flyttingen ble foretatt på dugnad. Vi er for øvrig i samtaler for om mulig å få til en

ordning slik at vårt lager blir adskilt fra andre, og slik at bare vi har nøkler og full kontroll.

Guide for panoramaskiven på Binabben forelå like før sommeren. Vi laget den i 300 eksemplarer, bare i en enkel kopimaskinutgave, og fordelte den til skoler og turistkontoret,

Seilforeningens utbyggingsplaner på Grooseneset opptok en god del tid for oss forrige periode. Etter at vi hadde avklart våre avtaler med Seilforeningen, har det ikke skjedd noe fysisk der ute. Reguleringsplan for området er under arbeid og ventes ferdig i løpet av året.

I saken vedrørende Richard Maløens bu på Store Hampholmen, så har den heller ikke funnet sin avslutning eller løsning. Men her ligger nå saken i realiteten hos bygningsmyndighetene, som ikke har villet tillate riving av bua. Også for Store Hampholmen er reguleringsplan under arbeid og ventes ferdig i løpet av året.

Bygningsvernprisen for 1998 ble tildelt Misjonskirken i Grimstad for rehabiliteringen av det gamle garveriet. To representanter for Misjonskirken mottok prisen og takket for den på vegne av menigheten. Vi synes det er gjort en meget fin og kreativ jobb med rehabiliteringen.

Else Dalen, Per Jarle Nørholmen og Trond Nilsen deltok i februar og mars på seminar for skjærgårdstjenesten på Sørlandet, og skal fortsatt delta på et møte til høsten. Dette er et samarbeide mellom Fylkesmennenes miljøvern-avdelinger i Agderfylkene, berørte kommuner, og det hele er i regi av Høyskolen i Agder avd. Dømmesmoen.

Kjellviga er nylig blitt ryddet for tett kratt og buskas, særlig langs adkomststien. El-tavla er avtalt fjernet av Nymo, som i sin tid satte den opp i forbindelse med opplag av båter.

Styret vil takke medlemmer og andre for godt samarbeid i året 1998/99 og uttrykke håp om at godt arbeidsår for det styret som skal lede arbeidet gjennom kommende årsmøteperiode.

Styret

ÅRSBERETNING

FRA SKJÆRGÅRDSKOMITÉEN

29.04.98 – 26.04.99

Komiteen har i denne perioden bestått av: Alf Jensen, Bjørn Bergshaven, Kjell Lehland, Per Jarle Nørholmen og Rolf S. Jacobsen, med Lillian Egeberg, Torleif Seland, Ingebjørg Stanton og Trond Nilsen som varamenn.

Rolf Jacobsen ble gjenvalgt som leder, men har vært syk i en stor del av perioden.

Året har vert preget av alle de gode tiltak vi har fått gjennomført tidligere år. Vårt største prosjekt har vært opprustning av veien fra Marivoldbrua til Paradisbukta. Arbeidet ble ferdig like før jul og ser greit ut bortsett fra et par mangler. Område ved Lillebukt er blitt ekstra fint etter opprydding og tilførsel av sand og grus.

Bryggeplasering på Herøya er foretatt og vi forventer arbeidene utført i løpet av året 1999. Tynning - etablering av sti er under planlegging.

Skogtynning på Marivold (Styggedalen) viste seg å være helt nødvendig og vil etter opprydding fremstå penere enn det så ut rett etter hogsten. Det er med tilfeldig arbeidskraft blitt ryddet en del. Område ut til Gulodden er fint ryddet og er et område vi er godt fornøyd med.

Toalettet ved stien ut til Gulodden vil bli flyttet i løpet av 1999 og tilpasset rullestolbrukere.

Vardeheia og Binabben er områder som er mye brukt av

befolkningen i sentrum. Noe tynning av trær på Binabben som skulle ha vært gjennomført er utsatt. Arbeidet må gjøres forsiktig og det har vært noe vanskelig å få tak i rett arbeidskraft.

Kjellviga gror fort til og regelmessig arbeid med å holde vegetasjonen nede er nødvendig dersom sol skal nå ned til badestranda.

Når det gjelder Groos, så er det ikke skjedd noe knyttet til seilforeningens planer om bryggeanlegg for mindre seilbåter.

Skjærgården forøvrig fremsto ved befaring våren 1998 meget pen og p.g.a. den fuktige sommeren vi hadde, var belastningen/slitasjonen minimal ved sesongslutt. Områdene var grønne og fine når høsten kom.

Ulovlig rådyrjakt ble omtalt i Grimstad Adressetidene. Om denne foregikk på våre områder har vi ikke fått avklart.

Ilandstigningsbrygga på Ytre Maløya er delvis ødelagt og må ses på før neste sesong.

Tursti på vår del av Indre Maløya planlegges gjennomført før sesongen 1999.

Vår bygningsmasse på Kryssen er ikke vedlikeholdt de senere år p.g.a. den virkelighet at vi har ventet på avgjørelse omkring Rickard Olsens bu på Hampholmen. Det ser etter hvert ut til at vi kanskje nå i kommende år finner en fremtidig løsning på bygningene i Hampholmsundet.

De utplasserte grillene ser ut til å bli brukt noen steder. Engangsgriller og grillplasser i naturen er problemer som forsterkes når været sommerstid er fint. Det forekommer utstrakt grilling på Marivold store deler av året. Vi håper informasjon og sunn fornuft kan gjøre at grillplassene henføres til de oppsatte grillstedene der ute.

Våre friområder krever omtanke og tilsyn og takket være godt samarbeid med skjærgårdsvakt Trond Nilsen og skjærgårdsrenovatør Odd Pettersen, og Grimstad Kommune, fremstår våre områder som vi så godt kjenner dem.

Rolf S. Jacobsen
Formann

G. Gundersen A/S.

Etablert 1865

Storgt. 26 — Tlf.: 37 04 11 00

flyspesialisten *en*

GRIMSTAD
DUES REISEBYRÅ A/S

Odden 2

Tlf.: 37 25 38 00

ADVOKATENE

Per Aasen og Asle Wennesland
MNA

— i kontorfellesskap —

Kontoradresse:

Storgt. 4
4876 Grimstad

Postadresse:

Postboks 148
4891 Grimstad

Telefon:

37 04 45 66

Vi har det utroligste!

Telefon: 37 04 28 77

Leif
SKALLEBERG

Etter 58 år har vi sluttet med møbler. Musikkavdelingen er nå i møbelforretningens tidligere lokaler og er blant de største på Sørlandet.

AGDER *Musikk*

– Ved Brygga –
Telefon: 37 04 05 42

Bergshaven a/s
BAKERI · KONDITORI

TLF.: 37 04 04 46

Joh. Gundersen

GULLSMEDFORRETNING
INNEH.: EVA GUNDERSEN
TLF.: 37 04 06 49 - STORGATEN 29

Skolegt. 6 • Tlf. 37 04 37 17 - 37 04 16 47

K. G. PUNTERVOLD
MYKOLOGISKE PRODUKTER — VINLABORATORIUM
4879 GRIMSTAD — TLF.: 37 04 01 44

STATOIL SERVICE GRIMSTAD

V/ RAGNAR BERG
TELEFON: 37 04 06 68

Grimstad Adressetidende.

AVISEN FOR GRIMSTAD

Telefon sentralbord: 37 25 80 00

P. M. DANIELSEN
B O K H A N D E L

STORGT. GRIMSTAD TLF. 37 04 05 25 - FAX 37 04 05 60

Byselskapets hefter og bøker selges hos oss.

GRIMSTAD BYS HISTORIE

Ibsenhuset og Grimstad bymuseum har trykket opp igjen (faksimiletrykk) Grimstad Bys Historie, utgitt i 1927.

Boka tar for seg Grimstads utvikling fra den eldste tid frem til 1916.

Prisen er kr. 525,-. Ved kjøp av 10 bøker eller mer vil det bli gitt 10% rabatt.

GUNNAR S. LANGFELDT
STATSAUTORISERT REVISOR

4876 GRIMSTAD

Telefon: 37 04 14 88

Achilles

SKOMAKERVERKSTED

BRUKSKUNST

LISE HERFELT

KIRKEGATEN 1

4878 GRIMSTAD

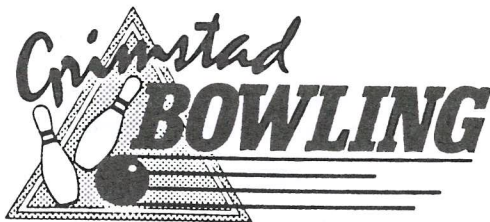
a.s nymo

MEK. VERKSTED

P.box 113 - 4891 Grimstad - Tlf.: 37 04 20 11

Skipsreparasjoner — Dokkinger
Spesialister på bygging av store
stålmoduler til offshoreindustrien

Alt i skotøy og herreklær
på brygga i Grimstad.

DIANA BOAT AS

Industriartikler og båter

Postboks 1, 4891 Grimstad
Telefon: 37 04 46 61

Grimstad
Kulturhus

Et begrep på Sørlandet —

Bill. best. Tlf.: 37 04 40 00
www.grimstadkulturhus.com

Kjøkken
centeret

·KJEDEN

Løkkestreet 5, 4876 Grimstad • Telefon: 37 04 21 85
Odden, 4876 Grimstad • Telefon: 37 04 17 77

KIWI mini
pris

Groosevn. 2, 4876 Grimstad
Telefon: 37 04 42 88 - Telefax: 37 09 10 10

Telefon: 37 25 83 83

GRIMSTAD

GRIMSTAD KONSERVENSFABRIK

SPAREBANKEN SØR

Telefon: 37 25 51 00

GRIMSTAD HOTELL

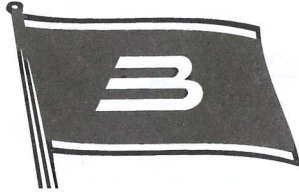
Kirkegt. 3 - 4878 Grimstad - Norway
Tlf.: 30 25 25 25 - Fax: 37 25 25 35

N-4890 Grimstad

DUES SPORTSREISER A/S

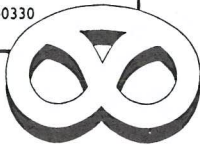
TELEFON 37 04 34 44 — 4891 GRIMSTAD

REDERIET

Bergshav Management AS

ADRESSE: POSTBOKS 8
4891 GRIMSTAD
TELEFON: 37 04 42 22
TELEFAX: 37 04 46 22
TELEX: 21865 BEHAVN

Vi tilbyr tjenester innen:

- regnskap
- bedriftsrådgivning
- EDB

MERKANTIL CONSULTING
Autorisert regnskapsførerselskap

Tlf.: 38 14 62 00

MARGARETA SALONG FRISØR OG SOLARIUM

TLF.: 37 04 07 96 GRIMSTAD

VED

Kjøp - Salg - Utleie - Prisivurdering

Tomteutbygging o.l.

SØK FAGLIG HJELP

HOS

Henrik Ibsensgt. 12, Grimstad
Tlf.: 37 04 45 00 - 37 04 47 50

Den norske Bank

Vi har muligheten - du har valget

SKOLEGT. 2 - 4876 GRIMSTAD
TELEFON: 37 04 10 11 - TELEFAX: 37 04 61 50

Øystein Pettersen

MOTER FOR MODERNE MENN

UNGDOMSKLÆR - HERREKLÆR

Grimstad

Telefon: 37 04 33 33

Auto Rep. A/s

BILVERKSTED — SERVICE

Biloppretting og lakkering

Telefon: 37 04 05 32

20.000 kvm. næringspark
for handel og industri.

Telefon: 37 04 00 86

 ADVOKATFIRMA
FOLKMAN & CO
DA

ANDERS FOLKMAN
ADVOKAT

BOKS 570 • HAFSTADVN. 29 A • 6800 FØRDE
TLF. 57 82 68 55 • FAX 57 82 68 53

J.P.'s AUTO A/S

Autorisert bilverksted

Grøm, 4887 Grimstad

Telefon: 37 04 41 44

Telefax: 37 04 42 06

DANYKO

Postboks 48 - 4891 Grimstad
Tlf.: 37 04 02 88 - 37 04 14 26
Telex: 21 084 dany n

IMPORTØR AV
ELEKTROTEKNISK UTSTYR

FOR • SKIP
• OFFSHORE
• INDUSTRI

MOEN MR REGNSKAPSKONTOR ANS
AUTORISERT REGNSKAPSFØRERSELSKAP

N · A · R · F
NORGES AUTORISERTE REGNSKAPSFØRERES FORENING
MEDLEM

LILLESANDSVEIEN 25 - POSTBOKS 306, 4892 GRIMSTAD - TLF.: 37 04 17 66 - FAX: 37 04 49 10

Lars Ths. Rodvelt
M. N. A.

Tlf.: 37 04 19 23
Smith Petersensgt. 3

Grimstad Trykkeri
Vardegaten 17 - Telefon: 37 04 26 75

BILSKADESENTERET a/s
på LILLESANDSVEIEN

Vi har lang erfaring
BILOPPRETTING
BILLAKKERING
BILUTLEIE · 7 biler

2 LAKK-CABINER

Lesonal Autolakk

Distriktets største og mest moderne utstyrte

BILSKADESENTERET
B Thygesen's Billakkerings a/s

Tlf. 37 04 17 44, privat 37 04 12 98
Lillesandsveien - 4876 Grimstad

Agder
Økonomi
a.s

Arendalsveien 40
4878 Grimstad

Telefon: 37 04 43 22
37 04 22 77

Tlf.: 37 04 31 56
4876 Grimstad

GREFSTADS
JERNVAREHANDEL **A·S**
Telefon: 37 04 04 80 Grimstad

Sam.berg

BAKERI ★ KONDITORI

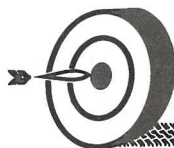
Tlf.: 37 04 03 12

det beste i godt bakverk

Hotellet i Grimstad — for små og store selskaper

Vesterled 23 — Tlf.: 37 04 10 22 — 4879 Grimstad

Dekk-Spesialisten

Grimstad Vulk A.S

Medlem av **DEKK Partner** kjeden

GRIMSTAD • ARENDAL

Telefon: 37 04 11 40

BERGEMOEN
4886 GRIMSTAD

Storgata 28 - 4876 Grimstad

Telefon: 37 04 03 35

KURANT
EURO SKO

ODDENSENTERET - GRIMSTAD

Telefon: 37 04 05 64

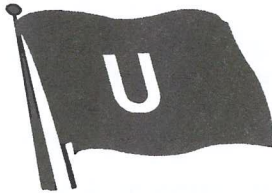
4892 Grimstad

Tlf.: 37 04 15 59

*Vi leverer:
Koldtbord,
smørbrød og
snitter.*

Andreas Ugland & Sons

Postboks 308, 4892 Grimstad
Tlf. 37 29 28 00 Fax. 37 04 01 55

Tlf. 37 29 29 33

Ugland Bilutleie AS
Hertz Franchisee
Uglandsenteret-Grimstad
U/åpn. tid: 90 14 86 61

Hertz

Ring oss for leiebil!

- Personbiler
- Kombibiler
- Varebiler
- Minibusser

IBSENHuset OG GRIMSTAD BYMUSEUM HAR FOR SALG GRIMSTAD BYS HISTORIE

Ibsenhuset og Grimstad bymuseum har trykket opp igjen (faksimiletrykk) Grimstad Bys Historie, utgitt i 1927.

Boka tar for seg Grimstads utvikling fra den eldste tid frem til 1916.

Boka har et omfattende personregister som gjør den glimrende som oppslagsverk. Den er på ca. 800 sider og har ca. 200 illustrasjoner. Den har også innlimt en kopi av Grimstads første kart, Rosings kart av 1783.

Prisen er kr. 525,-. Ved kjøp av 10 bøker eller mer vil det bli gitt 10% rabatt.

Vi håper mange vil benytte anledningen til å skaffe seg boka.

Vi har også for salg følgende:

Harald Noreng: Ibsenstudier

Philip Larson: Ibsen in Skien and Grimstad

Anne Tone Aanby: Fjære bygdebok, bind 1 og 2

Mogens Frohn Nielsen: Dansk Terje Vigen utgave

Med vennlig hilsen
Ibsenhuset og Grimstad bymuseum
Tlf.: 37 04 46 53

Ibsen-holmen ved Grimstad. Tegnet av Th. Kittelsen, hentet fra billedbindet i jubileumsutgaven 1978 av Henrik Ibsens Samlede verker 7. bind

Selskapet for

Grimstad Bys Vel

Skjærgårdskomiteen

Vi er takknemlig for all hjelp til å holde de andre holmer og øyer rene og attraktive.

Vær varsom med alt som gror i skjærgården.

All jakt og eggsanking er forbudt på Byselskapets områder.

SELSKAPET FOR GRIMSTAD BYS VEL

Til Byselskapets venner og forbindelser

Vi ser det som en viktig oppgave for Byselskapet å utbre kjennskap til byen og omegnen i både nær og fjern fortid. Disse bøkene vil interessere alle som har tilknytning til distriktet:

Åsmund Bie Eriksen: **Grimstad - byen i mitt hjerte** er en unik kåserisamling om byens historie og innbyggere fra ca. 1920 og fremover. Forfatteren har en fremragende hukommelse, og hans lune stil og friske fortellerevne gir mange kostelige og koselige glimt fra en fortid som holder på å bli glemt. Boken er på 160 sider og koster kr. 139,-.

Reidar Marmøy: **Navn i Grimstad skjærgård** er som tittelen sier en forklaring på ca. 1100 lokalnavn fra skjærgården. Men boken er også en velskrevet og vel-dokumentert beretning om liv og levnet, historie og sjøfart på strekningen fra Sømskilen til Auesøy. Boken er fint illustrert med tegninger av Bengt Petter Hanssen. Den er på 128 sider og koster kr. 185,-. 2. opplag 1997.

Reidar Marmøy: **Fornminner i Grimstad kystlandskap**. Kystlandskapet ved Grimstad er usedvanlig rikt på synlige minner etter bosetting i førhistorisk tid. Forfatteren tar leserne med på utflukter til kjente og kjære steder og lar røyser, hauger, bautaer og steinsettinger fortelle om bosetting og livsvilkår gjennom skiftende tider. Illustrert med fotografier, kart og tegninger. 140 sider, kr. 112,-.

Reidar Marmøy: **HÅØY - losenes øy**. Boka gir en inngående beskrivelse av lossamfunnet på Håøy. Leseren kan følge slektene der ute og får et klart bilde av forholdene under skiftende ytre vilkår. Boka er rikt illustrert. Den kom ut i 1995 og koster kr. 200,-.

Erik Aalvik Evensen: **Amerika-brevene**. Om brev fra Amerika som ble stjålet på postkontoret i Grimstad i 1896. Her får vi historien bak tyveriet, samt en studie av utvandringen fra Grimstad-distriktet til Amerika, med særlig vekt på perioden 1875 - 1900. Pris kr. 225,-.

Reidar Marmøy: **Grimstad - byen med skjærgården**. Historien om byen med skjærgården, om sterke og utholdende personers kamp for byens og innbyggenes beste, og om kemner Karl O. Knutsens livsverk: Opprettelsen av Selskapet for Grimstad Bys Vel. Boken ble gitt ut til Byselskapets 75 års-jubileum i 1997, og koster kr. 180,-.

Vi selger fremdeles Johan Anton Wikander: **Gamle havner i Grimstad**, utgitt 1985, 2. opplag 1989. Pris kr. 69,-.

Bøkene er til salgs hos Dalen * Libris, boks 188, 4891 Grimstad.
Telefon: 37 04 05 25 - Telefax: 37 04 05 60.

Ved forsendelse vil porto og eksp. avgift legges til.

